

Ungas livssituation i siffror

Lupp 2015 - Emmaboda kommun

Emmaboda
kommun

Caroline Hansén & Jo Skåmedal

Fakulteten för samhällsvetenskap
Utrednings- och forskningsservice
Linnéuniversitetet

”Jag skulle vilja påverka skolpolitiken mer. Jag tror att vi som går i skolan vet bättre vad vi vill förbättra eftersom vi befinner oss i den miljön.”

(Elev i åk 8)

Innehållsförteckning

INTRODUKTION	8
BAKGRUND	8
SYFTE	8
DISPOSITION	9
RAPPORTLÄSNING OCH RESULTATTOLKNING	10
URVAL	10
DATAHANTERING	10
<i>Jämförelsegrunder</i>	10
UNGDOMAR I ÅRSKURS 8	13
FRITID	13
<i>Möjligheter till fritidsaktivitet</i>	13
<i>Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap</i>	14
<i>Sammanfattning</i>	15
SKOLA	16
<i>Trivsel, sociala relationer och bemötande</i>	16
<i>Miljö och upplevelser</i>	17
<i>Inflytande och delaktighet i skolan</i>	18
<i>Sammanfattning</i>	19
POLITIK OCH SAMHÄLLE	20
<i>Intresse på nationell och internationell nivå</i>	20
<i>Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor</i>	20
<i>Ungdomars förtroende för vuxna personer</i>	22
<i>Sammanfattning</i>	22
TRYGGHET	22
<i>Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser</i>	23
<i>Hot, våld och kränkande/orättvis behandling</i>	24
<i>Sammanfattning</i>	25
HÄLSA	25
<i>Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd</i>	26
<i>Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger</i>	26
<i>Sammanfattning</i>	27
ARBETE	27
<i>Extrajobb och sommarjobb</i>	27
<i>Sammanfattning</i>	28
FRAMTID	28
<i>Flyttplaner</i>	28
<i>Sociala relationer och framtidsutsikter</i>	29
<i>Sammanfattning</i>	29
UNGDOMAR I ÅRSKURS 2	31
FRITID	31
<i>Möjligheter till fritidsaktivitet</i>	31
<i>Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap</i>	32
<i>Sammanfattning</i>	33
SKOLA	33
<i>Trivsel, sociala relationer och bemötande</i>	33
<i>Miljö och upplevelser</i>	34
<i>Inflytande och delaktighet i skolan</i>	35
<i>Sammanfattning</i>	36

POLITIK OCH SAMHÄLLE	36
<i>Intresse på nationell och internationell nivå.....</i>	37
<i>Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor</i>	37
<i>Ungdomars förtroende för vuxna personer</i>	38
<i>Sammanfattning.....</i>	39
TRYGGHET.....	39
<i>Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser.....</i>	39
<i>Hot, våld och kränkande/orättvis behandling</i>	40
<i>Sammanfattning.....</i>	41
HÄLSA	42
<i>Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd.....</i>	42
<i>Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger</i>	42
<i>Sammanfattning.....</i>	43
ARBETE.....	43
<i>Extrajobb och sommarjobb.....</i>	43
<i>Sammanfattning.....</i>	44
FRAMTID.....	44
<i>Flyttplaner</i>	45
<i>Sociala relationer och framtidsutsikter.....</i>	45
<i>Sammanfattning.....</i>	45
SLUTSATSER	46
FRITID	46
SKOLA	46
POLITIK OCH SAMHÄLLE	48
TRYGGHET.....	48
HÄLSA	49
ARBETE.....	50
FRAMTID.....	50
REFERENSER	52
INTERNET	52
APPENDIX A – TABELLER, ÅK 8	53
APPENDIX AII – TABELLER, ÅK 2	56

Tabellförteckning

Tabell I:1: Deltagandegrad	14
Tabell I:2: Mötesplatser och vänskap	15
Tabell I:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer.....	17
Tabell I:4: Ungdomars skolmiljö.....	18
Tabell I:5: Delaktighet i skolan.....	19
Tabell I:6: Intresse för politik och samhällsfrågor.....	20
Tabell I:7: Möjligheter till inflytande	20
Tabell I:8: Viljan att påverka	21
Tabell I:9: Anledningar till att inte påverka.....	22
Tabell I:10: Trygghet på fysiska platser	23
Tabell I:11: Hot, våld och trakasserier.....	24
Tabell I:12: Ungdomars utsatthet.....	24
Tabell I:13: Fysiska och psykosociala besvär.....	26
Tabell I:14: Extra- och sommarjobb	27
Tabell I:15: Planer efter grundskolan	28
Tabell I:16: Flyttplaner	28
Tabell II:1: Deltagandegrad	32
Tabell II:2: Mötesplatser och vänskap.....	33
Tabell II:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer	34
Tabell II:4: Skolmiljö.....	35
Tabell II:5: Delaktighet i skolan	36
Tabell II:6: Intresse för politik och samhällsfrågor	37
Tabell II:7: Möjligheter till inflytande.....	37
Tabell II:8: Viljan att påverka.....	38
Tabell II:9: Anledningar till att <i>inte</i> påverka	38
Tabell II:10: Trygghet på fysiska platser.....	40
Tabell II:11: Hot, våld och trakasserier	40
Tabell II:12: Utsatthet.....	41
Tabell II:13: Fysiska och psykosociala besvär	42
Tabell II:14: Extra- och sommarjobb.....	44
Tabell II:15: Planer efter gymnasiet	44
Tabell II:16: Flyttplaner.....	45

Introduktion

I det inledande avsnittet ges en kort presentation av vad som hänt inom det ungdomspolitiska området på nationell och kommunal nivå, samt syftet med Lupp-undersökningen.

Bakgrund

2001 införde dåvarande Ungdomsstyrelsen enkätundersökningen Lupp som står för *”Lokal uppföljning av ungdomspolitiken”* i syfte att stödja landets kommuner i deras ungdomspolitiska arbete. Bakgrunden till Luppen är att de flesta beslut som berör ungas livs- och levnadsvillkor fattas på kommunal nivå. Kommunernas satsningar och politiska inriktningar är därmed centrala i det nationella ungdomspolitiska arbetet.¹ Den nationella ungdomspolitiken har varit sektorsövergripande och berört områden såsom utbildning, inflytande, hälsa, fritid och kultur, samt arbete.²

1 april 2014 bytte Ungdomsstyrelsen namn till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Anledningen var att den nationella ungdomspolitiken ändrade inriktning och mål. Grunden i den nya nationella ungdomspolitiken är att alla ungdomar mellan 13-25 år ska ha *”goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”*.³ Ungdomspolitikens nya strategi är att alla satsningar som berör ungdomar bör utgå från ett ungdomsperspektiv, samtidigt som den grundar sig på tre prioriterade områden – ungdomars inflytande, egen försörjning och psykisk hälsa. Den nationella ungdomspolitiken är vägledande för hur kommunerna kan realisera politiken i praktiken. MUCF:s ansvar ligger i att följa upp och analysera livs- och levnadsvillkor för barn och unga i kommunerna. Här spelar resultaten från Luppen en viktig roll. Vidare har ungdomspolitiken sin utgångspunkt i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och barnkonventionen.⁴ Konventionen stipulerar att:

- *Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras (Artikel 2)*
- *Barnets bästa ska sättas i främsta rummet vid alla beslut som rör barn (Artikel 3)*
- *Barn har rätt till inflytande och delaktighet i alla beslut som rör dem (Artikel 12)*⁵

Konventionen signalerar till vuxenvärlden att på ett mer insiktsfullt sätt inkludera barn och unga i beslut som rör deras liv, utveckling och framtid. Det handlar om att ta barn och unga på allvar, lyssna på dem och lära från dem, samt låta dem ha inflytande i frågor som berör unga.⁶

Syfte

Syftet med rapporten är att beskriva och analysera Lupp-studiens resultat av ungdomarnas upplevelser, tankar, funderingar och syn på deras levnadssituation och samhället de lever i.

¹ Wågman 2009, Prop. 2004/05:2 & Prop. 2013/14:191

² www.mucf.se 2016-02-12

³ Prop. 2013/14:191

⁴ www.mucf.se 2016-02-12

⁵ Unicef 2016, Rädda barnen 2016

⁶ Unicef 2016, Rädda barnen 2016 & Wågman 2009

Resultatet kan användas för att identifiera behov, utforma lämpliga åtgärdsplaner och konkreta handlingsinsatser för kommunens ungdomspolitik.

Disposition

Rapporten är disponerad enligt följande: först en *introduktion* som innehåller bakgrund till rapporten, syftet med rapporten samt metod. Sedan följer Lupp-enkätens resultatredovisning. Del I redovisar *ungdomar i grundskolans årskurs 8* och del II redogör för *ungdomar i gymnasiets årkurs 2*. Resultatredovisningen i del I och II är uppdelad i sju avsnitt; *Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete* och *Framtid*. Avslutningsvis följer *Slutsatser* där huvudresultaten knyts ihop till ett komprimerat underlag för kommunens fortsatta barn- och ungdomspolitiska arbete.

I rapportens resultatredovisning inleds varje kapitel med en kort beskrivning av innehållet och avslutas med en kort sammanfattning. De kommunvisa resultaten jämförs med riksgenomsnittet. För att inte belasta rapporten med för mycket detaljerade resultat återfinns en del material i Appendix. Hänvisningar till dessa tabeller lämnas fortlöpande i huvudtexten. För grundskolans årskurs 8 används Appendix tabellnumrering *A:tabellnummer* och för gymnasieskolans årskurs 2 används tabellnumrering *AII:tabellnummer*.

I resultatredovisningen refererar ”ungdomar” och ”elever” till ungdomar i årskurs 8 (Åk 8) i grundskolan och i årskurs 2 (Åk 2) i gymnasieskolan. Jämförelser görs mellan kommunen och riket och det redovisas enligt följande: (22 jfr 26 procent), där första siffran är kommunens resultat och den andra siffran redovisar rikets procentsats. Det är alltid år 2015 som gäller om inget annat står

Rapportläsning och resultattolkning

Här redogörs för rapportens olika metodologiska implikationer

Urval

Studien riktar sig till ungdomar i årskurs 8 i grundskolan och årskurs 2 i gymnasiet. För Åk 8 var populationen 79 och 72 svarade med en svarsfrekvens på 91 procent. Normalt brukar en svarsfrekvens över 50 procent anges som acceptabel. I Åk 2 var totalpopulationen 54 och 37 svarade med en svarsfrekvens på 69 procent. Den relativt höga svarsfrekvensen i Lupp får tillskrivas det faktum att enkäten besvaras under lärarledd lektionstid.

Datahantering

Datafilerna som rapporten baseras på har tillhandahållits av MUCF och statistikprogrammet SPSS har använts vid bearbetning och analys av resultaten. Frågor med fasta svarsalternativ har omkodats. Således har svaren ”mycket bra” och ”ganska bra” slagits samman till ”bra”. Det är nödvändigt vid bivariat analys⁷ och också eftersom antalet svarande är relativt lågt. I annat fall skulle en eller några ungdomar motsvara flera procentenheter. Nackdelen vid omkodning är dock att nyansskillnader försvinner. Om 90 procent av eleverna svarar ”bra” på frågan ”vad tycker du om skolmiljön” så vet vi inte om det var 10 procent eller 80 procent som svarade ”mycket bra”. I förekommande fall noteras det i löpande text eller i fotnoter. Det gör att resultaten bör tolkas med viss försiktighet, både när det gäller jämförelser över tid och vid jämförelse med riket.

Den här typen av enkätstudie erbjuder begränsade möjligheter att *förstå* resultaten, begränsade möjligheter att *förklara* dem, varpå fokus huvudsakligen är att *beskriva* skillnader där de föreligger, samt att erbjuda rimliga tolkningar där det är möjligt.

Jämförelsegrunder

Jämförelser med riksgenomsnittet inkluderar *alla* typer av kommuner oavsett deras demografiska struktur, utbildningsnivå, storlek etc. Varje kommun är unik och har sina egna förutsättningar, villkor och utmaningar. Mot den bakgrunden är riksgenomsnittet inte alltid en idealisk referenspunkt, men ofta en praktisk referenspunkt. Att jämföra en kommun med riket bör dock ske med försiktighet utifrån flera skäl. För det första om kommunen uppvisar ett bättre resultat än vad riket gör, så finns risken att kommunen slår sig till ro med slutsatsen ”*men vi är bättre än många andra*”. Det finns alltid utrymme för förbättringar och utveckling, speciellt i relation till de nationella ungdomspolitiska mål som slår fast att *alla* ungdomar ska ha ”*goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen*.” För det andra innebär ”riket” inte alla Sveriges kommuner, utan resultaten är ett genomsnitt för de kommuner som valt att delta i Lupp-undersökningen de utvalda åren.

Lupp-enkäten dras med ett antal potentiella problem som läsaren bör hålla i minnet:

- *Antalet svarande* är lågt. Inledningsvis redovisades svarsfrekvensen, d.v.s. antalet svarande i procent av antalet som erbjöds delta i undersökningen. I Lupp-undersökningarna är denna frekvens normalt hög, sannolikt beroende på att enkäterna besvaras under lärarledda lektioner.

⁷ Exempelvis när man vill ha svar på frågan ”Hur många av ungdomarna som har förtroende för vuxna känner sig alltid trygga på väg till eller från skolan?”.

Det är viktigt att hålla i minnet att populationen i ett par fall är mindre än 50 elever och att svarsfrekvensen som redovisas inledningsvis täcker enkäter som är helt eller delvis besvarade. Svarsfrekvensen för enskilda frågor kan således vara lägre. I de fall där den låga svarsfrekvensen föranleder extra försiktighet i tolkningen anges det i anslutning till tabellen.

- *Jämförelse över tid* försvåras av att frågor tillkommit, tagits bort eller omformulerats. Vissa alternativ i fråga C2 "Hur tycker du det stämmer in på hur det är på din skola?" finns inte med 2009 eller 2015. Andra frågor finns med 2009 eller 2012, men ej 2015. Frågor har också omformulerats och därigenom fått en annan innebörd. Ett exempel är fråga B1 som 2015 formulerades "Hur mycket tycker du att det finns att göra på fritiden?". Motsvarande fråga 2012 löd "Hur mycket fritid har du?" Det är långt ifrån självklart att svaren på dessa två frågor kan jämföras.
- *Otydligt formulerade frågor.* En del frågor är formulerade på ett sätt som gör det svårt att förstå hur eleverna tolkat dessa, och det blir därför svårt formulera rimliga tolkningar av svaren. Ett exempel är fråga E2 "Hur ofta känner du dig trygg i hemmet?". Den elev som inte svarar "Alltid" kan göra det eftersom hen är mörkrädd eller eftersom hen utsätts för misshandel eller andra övergrepp. Lämpliga åtgärder från kommunens sida, om några, skiljer sig naturligtvis åt beroende på varför eleven inte alltid känner sig trygg hemma. Men Lupp ger inte utrymme för en sådan analys.

Resultatredovisning del I: Grundskoleelever i årskurs 8

Ungdomar i årskurs 8

Först ges en kort presentation av ungdomarna i årskurs 8 och hur de upplever sin levnadssituation. Sedan fortsätter avsnittet med de sju fokuserade områdena; Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete samt Framtid.

I detta avsnitt refererar ”ungdomar” och ”elever” till ungdomar i årskurs 8 i grundskolan. Ungdomarnas upplevelse av sin levnadssituation har kategoriserats till sex aspekter som är betydelsefulla i deras liv; *skolan, kompisar, familjen, ekonomi, framtiden och livet som helhet.*

I Emmaboda har levnadssituationen förbättrats för fem av fem möjliga aspekter som är jämförbara över tid. Förändringarna är ganska stora för flera av aspekterna, i synnerhet ekonomin (plus 20 procent 2015 jfr 2012) men även vad gäller familjen (ökning med fyra procentenheter) och skolan (ökning med sex procentenheter). Nöjdhetsgraden ligger i Emmaboda nära övriga rikets för alla sex indikatorerna. Generellt sett upplever ungdomar i Emmaboda vara lite mindre nöjda med livet som helhet. För mer detaljerad information av ungdomarnas nöjdhet med sina liv och utvecklingen över tid, se Appendix tabell A:2.

Fritid

Vid närmare studier av hur Emmabodas ungdomar upplever sin fritid, ses först och främst att ungdomarna är relativt nöjda med utbudet av fritidsaktiviteter att sysselsätta sig med. Sextioen procent uppger att det finns mycket att göra på fritiden, en minskning på 17 procentenheter från Lupp 2012 och tretton procentenheter under riksgenomsnittet, se Appendix, tabell A:1. Ser man till hur nöjda ungdomarna är med sin fritid blir resultatet att 64 procent är nöjda med sin fritid, vilket också ligger under riksgenomsnittet med 20 procentenheter, se Appendix tabell A:2.

Möjligheter till fritidsaktivitet

För att ungdomarna ska ha möjlighet att ta del av fritidsutbudet i kommunen krävs att de upplever att de har tid att avsätta. I mångt och mycket handlar det om att få olika delar i livet att gå ihop, att fördela tiden och energin mellan skolan, fritiden och hemmet på bästa sätt. Sextiosex procent anser att det finns saker att göra på fritiden, men att inte så mycket av det som erbjuds intresserar dem, se Appendix tabell A:3. Andra hinder för att kunna utföra fritidsaktiviteter är att kunna ta sig från och till dem, vilket är ett något högre problem i Emmaboda än i övriga riket (40 procent jfr 37 procent för riket). Något fler ungdomar i Emmaboda är förhindrade att utöva fritidsaktiviteter för att föräldrarna säger nej (31 procent jfr 26 procent för 2015) och ekonomiskt anser 44 procent att kostnaden är för hög, vilket överstiger rikets 38 procent. Det är inte förvånande att konstatera att de ungdomar som anser att det finns lite eller inget att göra på fritiden också är de ungdomar som anser att de inte är intresserade av de fritidsaktiviteter som erbjuds. Generellt upplever ungdomarna i Emmaboda lite mer hinder i att utöva fritidsaktiviteter än vad ungdomar i riket gör.

På frågan om vilka *fritidsaktiviteter de saknar* var vissa aktiviteter återkommande. Trots att ungdomarna generellt sett svarade att de hade väldigt/ganska mycket att göra är det framträdande att de upplever att det ändå saknas en del aktiviteter. Önskan om bland annat fler sporthallar och idrottsanläggningar berördes av ungdomarna. Fritidsaktiviteter över tid inom temat idrott/träning uppgav ungdomarna sig sakna:

”Jag har ingenting specifikt eller så men det behövs mer aktiviteter med tanke på att det knappt finns någonting att göra alls. Det finns fotboll, ja, men det är inte alla som är intresserade av sport eller just fotboll. Det borde finnas mer.”

"Lite mer roliga saker. Man bor långt bort från alla och allt.."

"Vi har bara ett fotbollsmål och en gungplats och en kana. Skulle vilja ha flera saker att göra ute.."

Mötesplatser är ett annat tema som är återkommande. Likheten med riket är påfallande:

"Mer kultiverande aktiviteter för ungdomar.."

"Shopping, något sorts köpcentrum.."

Aktivitetsmått i enkäten tar endast hänsyn till vilken *frekvens* (dag, vecka, månad etc.) fritidsaktiviteten utförs, men inte till *hur mycket tid* (antal minuter och timmar) respektive fritidsaktivitet tar i anspråk. Därmed är det svårt att fördjupa bilden om ungdomarnas fritid är i balans eller inte.

Tabell I:1: Deltagandegrad

B 3 – Hur ofta gör du följande på din fritid? ⁸	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Tränar/idrottar (veckovis)	-	-	74	-	-	79
Foto/film, tecknar/målar, skriver, pysslar, syr (veckovis)	-	-	29	-	-	30
Spelar Tv-spel, online spel eller dataspel (veckovis)	64	-	63	65	-	60
Läser böcker, tidningar, artiklar, bloggar (veckovis)	-	-	52	-	-	55
Besöker bibliotek (månadsvis)	21	34	32	21	32	33
Är ute i naturen (veckovis)	65	-	59	43	-	58
Går på ungdomens hus, fritidsgård (veckovis)	11	10	17	20	17	18
Går på konsert (årsvis)	61	-	46	56	-	53
Går på teater, musikal eller dansuppvisning (årsvis)	42	-	39	50	-	45
Går på museum eller utställning (årsvis)	45	-	51	47	-	58
Går på match eller annat idrottsevenemang (veckovis)	12	19	27	13	19	25

Den mest framträdande fritidsaktiviteten i både Emmaboda och riket är regelbunden *träning/idrottande* som sker varje vecka där ungdomarna i Emmaboda 2015 ligger strax under riksgenomsnittet (74 respektive 79 procent för riket 2015). Andra vanliga veckovisa aktiviteter är att spela Tv-spel, vara ute i naturen, läsa böcker, samt titta på film och teckna, skriva och pyssla som sker i ungefär samma utsträckning som i övriga riket. Så inga stora skillnader mellan vilka aktiviteter som ungdomarna i Emmaboda och riket väljer att lägga sin tid på. Detaljer finns i tabell I:1.

Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap

I undersökningen studeras var ungdomarna träffar sina kompisar på fritiden. Ett första konstaterande är att de träffar sina kompisar hemma hos varandra oavsett var i landet de är bosatta. Nytt för enkäten 2015 är *Sociala medier* som idag blivit vanliga mötesplatser även om de inte är fysiska till karaktären. Att dessa nya mötesplatser har uppstått betyder inte nödvändigtvis att ungdomarna vistas mindre på ungdomens hus/fritidsgårdar eller i en idrottshall/sporthall. Troligen kan de istället dela sina upplevelser och sina intressen med fler i sin omgivning och även skapa nya sociala nätverk/kontakter.

⁸ Fritidsaktiviteterna har reviderats både 2009 och 2012. Vissa har slagits ihop, förändrats eller tagits bort, vilket försvårar jämförelsen över tid. Observera även att deltagandefrekvensen skiljer sig mellan fritidsaktiviteter. Vissa fritidsaktiviteter (idrotta och spela TV-spel) har en hög andel "flera gånger i veckan".

Tabell I:2: Mötesplatser och vänskap

B 4 – När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara? ⁹	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Hemma hos varandra	89	86	78	81	81	80
På sociala medier	-	-	43	-	-	35
På ungdomens hus, fritidsgård	5	4	14	11	10	13
I en föreningslokal	1	1	1	1	1	2
I en idrottshall/sporthall	16	22	15	16	19	31
På ett café	5	6	7	4	3	7
I galleria eller på köpcentrum	-	7	0	-	7	12
I centrum/på stan	-	12	26	-	22	27
Utomhus	36	23	43	43	28	41
Någon annanstans	2	6	13	2	3	9

Det vanligast stället att umgås är *hemma hos varandra* där ungdomarna i Emmaboda umgås lite mindre (78 procent jfr 80 procent för riket). Att umgås i *idrottshall* (15 jfr 31 procent) är klart ovanligare än i riket. Det framgår också i tabell I:2 att ungdomarna i Emmaboda umgås i mindre utsträckning *utomhus*, och i *köpcentrum*, men lite mera på *sociala medier*.

Föreningslivet erbjuder mer än bara aktiviteter av olika karaktär. Det ger ökad möjlighet till insikt och kunskap om sig själv, sociala relationer och samhället. Deltagandefrekvensen inom *föreningar* är lägre i Emmaboda jämfört med riket (50 jfr 63 procent 2015). Deltagandet har minskat med 15 procentenheter i Emmaboda sedan 2012, medan det under samma period bara gått ner ett par procentenheter i riket. Se Appendix tabell A:4.

Sammanfattning

- Emmabodas ungdomar är i jämförelse med riket inte lika nöjda med sin fritidssituation. Drygt sex av tio är ganska eller mycket nöjda med fritiden jämfört med drygt åtta av tio i riket. Sex av tio anser att det finns mycket att göra på fritiden, vilket också ligger under rikssnittet som är på drygt sju av tio.
- Möjligheter till ett bredare urval av vanliga fritidsaktiviteter efterfrågas, såsom idrottsanläggningar samt ställen att kunna träffas och vara tillsammans på.
- Hälften av ungdomarna i Emmaboda är medlemmar i en förening.
- Det är inga stora skillnader mellan de aktiviteter som ungdomarna i Emmaboda utför och var de väljer att umgås, jämfört med övriga riket. Det som sticker ut är att ungdomarna i betydligt mindre utsträckning umgås i *idrottshall/sporthall* och i *galleria eller på köpcentrum*, men lite mera på *sociala medier*.

⁹ 2015 förändras svarsalternativen till att kunna fylla i max tre alternativ istället för två. Det innebär per definition att procentsatserna blir högre 2015.

Skola

Generellt sett spenderar ungdomarna mycket av sin vakna tid i skolan och med skolarbete. Det är därför viktigt att ungdomarna upplever skolgången som bra och trivsamt, samt att de sociala relationerna fungerar. Möjlighet till inflytande och delaktighet i verksamheterna i skolan är även det viktigt för att ungdomarna ska trivas i skolan.

Trivsel, sociala relationer och bemötande

Skolorna i Emmaboda bör, enligt Skolverket och skollagen, ha en likabehandlingsplan som berör områdena undervisning, förhållningssätt, bemötande, regler och rutiner¹⁰. Planen innebär att skolorna aktivt ska motverka kränkande behandling och tendenser till trakasserier i skolorna. Skolornas alla verksamheter ska genomsyras av likabehandlingsplanen, när det gäller bemötande, förhållningssätt, undervisning, samt vid skapande av regler och rutiner. All personal berörs av planen och ska aktivt arbeta utifrån den. En indikator på hur väl planen fungerar är hur ungdomarna besvarat enkäten gällande skolgång, trivsel, sociala relationer och bemötande.

Fyrtiosex procent av eleverna anser att det är god stämning i skolan, en andel som radikalt understiger rikets som ligger på 74 procent 2015 och som i Emmaboda minskat med 28 procentenheter sedan 2012. Fyrtionio procent anser att skolmiljön är bra vilket också understiger riksgenomsnittet med 25 procentenheter. Fyrtiosju procent av eleverna anser att det förekommer *rasism* vilket ligger på 31 procentenheter över riksgenomsnittet, samt att en lite stor andel uppger att *mobbing* förekommer (59 jfr 15 för riket). En tredjedel av eleverna anser att *skolan agerar om en lärare kränker en elev* och endast en fjärdedel anser att *skolan agerar om en elev mobbar en annan elev*. Knappt en tredjedel anser att *killar och tjejer blir behandlade lika av lärare*, vilket bara är hälften jämfört med rikets snitt. Att *elever och lärare bemöter varandra med respekt* är också något som är betydligt ovanligare i Emmaboda jämfört med övriga riket (29 procent jfr 64 procent i riket). Samma stora skillnader gäller för sexuella trakasserier och förekomsten av våld i skolan. För övrigt är skillnader mot riket inte så stora, men avviker negativt även på de tre sista studerade punkterna. Utvecklingen har sedan 2012 varit klart negativ i Emmaboda på de studerade punkterna. Detaljer finns i tabell I:3 nedan.

¹⁰ Notera att skolorna *bör* ha en likabehandlingsplan, men det är inget krav.

Tabell I:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer

C 2 – Hur tycker du att följande påståenden stämmer in på hur det är i din skola? (stämmer helt/stämmer till stor del, %) ¹¹	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag trivs med stämningen i min skola	82	84	46	-	68	74
Mobbning förekommer i min skola	21	-	59	-	-	15
Rasism förekommer i min skola	18	-	47	-	-	16
Sexuella trakasserier förekommer i min skola	5	-	31	-	-	6
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	41	41	26	-	45	49
Elever och lärare bemöter varandra med respekt	76	50	29	-	58	64
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	48	36	32	-	38	46
Våld förekommer i min skola	-	-	30	-	-	16
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	-	-	31	-	-	60
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över i skolan	43	24	28	-	28	44
Personalen lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar	61	54	47	-	43	52
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd/elevråd	37	38	36	-	36	44

Miljö och upplevelser

Undervisningen är en central funktion för ungdomarnas studier. *Undervisning* tillsammans med schemaplanering (som ungdomarna även *vill* vara med och påverka) påverkar ungdomarnas vardag och sätter ramarna för deras handlingsutrymme. Ungdomarnas upplevelse av undervisningen är en viktig pusselbit för möjligheten att uppnå uppsatta kunskapsmål. *Skolbiblioteket* är en annan central funktion för ungdomarna i deras skolgång, eftersom biblioteket ger möjlighet till en lugn och tyst studieplats. Att *skolmaten upplevs vara god och* håller hög kvalitet är viktigt för att ungdomarna ska orka med en hel arbetsdag i skolan. *Möjligheten till extra stöd/hjälp från lärarna* om behov finns stärker ungdomarnas trygghet och förutsättningarna för att faktiskt uppnå uppsatta kunskapsmål.

Som framgår av tabell I:4 nedan upplever ungdomarna i Emmaboda sin skolmiljö som klart sämre än övriga riket. Emmaboda faller inte heller väl ut i jämförelse med sig själv över tiden där det i tabell I:4 framgår att det skett tillbakagång sedan 2012 på alla jämförbara punkter förutom *elevhälsan* och *tillgången till datorer*. Skillnaderna emot övriga riket är stora på alla studerade områden förutom tillgången till datorer. Försämringar gentemot riksgenomsnittet gäller speciellt just faktorerna *skolmiljön*, *skolmaten*, *undervisningen*, *möjligheterna till extra hjälp*, *lärarna* och *elevhälsan*.

¹¹ 2012 och 2015 innehåller frågorna svarsalternativet ”vet ej”. Det påverkar svarsfördelningen varpå jämförelsen med 2009 är borttagen. Frågorna om mobbning, rasism, sexuella trakasserier och våld är omformulerade 2015, vilket försvårar jämförelsen över tid. Ett stort antal elever (25-40%) har svårt att besvara ett flertal påståenden, exempelvis om elevinflytande och förekomsten av mobbning, rasism, sexuella trakasserier och våld.

Tabell I:4: Ungdomars skolmiljö

C 3 – Vad tycker du om...? (mycket bra/ganska bra, %) ¹²	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolmiljön	66	60	49	56	59	74
Skolbiblioteket	72	76	76	60	58	71
Skolmaten	19	44	30	27	29	43
Undervisningen	-	74	62	-	72	86
Möjligheten att få extra hjälp/stöd av lärarna om du behöver det	74	59	58	67	65	81
Elevhälsan	-	60	77	-	59	81
Tillgången till datorer	-	43	86	-	55	70
Lärarna	-	60	56	-	68	84

Inflytande och delaktighet i skolan

Det första steget för att skolungdomarna ska kunna vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i skolan är att de är medvetna om sina möjligheter och rättigheter. Nästa steg i processen är att veta inom vilka områden de kan påverka och vilka forum som är tillgängliga för inflytande och delaktighet. För att inflytande och delaktighet sedan ska fungera måste skolans personal i sin tur respektera de forum som finns och uppmuntra skolungdomarna att vilja delta.¹³

Genomgående, och inte förvånande, är att eleverna vill påverka i högre utsträckning än de får. Den generella viljan till att vara med och bestämma har hos Emmabodaeleverna över tiden gått neråt på alla punkter, som synes i tabell I:5. Utvecklingen i riket har under samma period varit relativt konstant, om än med en liten tendens att möjligheterna och viljan att påverka minskat mellan 2012 och 2015. I Emmaboda visar resultaten att eleverna även inom området medbestämmande, har minskat inom de flesta områden, förutom positiva skillnader för; *proven*, *skolmaten* och *skolmiljön ute*.

När det gäller vad Emmaboda ungdomarna vill i förhållande till riket så vill de mindre än rikets ungdomar på alla punkter förutom; *vad de får lära sig*, *proven* och *skolmiljön inne*. De upplever att de får bestämma mindre än vad ungdomarna i riket upplever, inom alla studerade påverkansområden.

¹² 2015 togs svarsalternativet ”varken bra eller dåligt” bort. Det innebär generellt sett högre procentsatser 2015.

¹³ Wågman 2011.

Tabell I:5: Delaktighet i skolan

C 4 – Hur mycket vill/får du som elev vara med och bestämma om följande (våldigt mycket/ganska mycket, %)		EMMABODA			RIKET		
		2009	2012	2015	2009	2012	2015
Vad jag får lära mig	<i>VILL</i>	73	78	72	74	71	69
	<i>FÅR</i>	43	26	28	36	32	34
Hur vi ska arbeta	<i>VILL</i>	70	74	69	74	76	75
	<i>FÅR</i>	46	29	32	41	41	41
Läxorna	<i>VILL</i>	72	85	70	70	73	69
	<i>FÅR</i>	37	27	22	26	26	25
Proven	<i>VILL</i>	73	81	72	68	70	66
	<i>FÅR</i>	32	36	19	25	26	26
Schemat	<i>VILL</i>	71	84	64	69	71	69
	<i>FÅR</i>	25	25	16	18	18	20
Maten	<i>VILL</i>	61	80	71	71	73	71
	<i>FÅR</i>	19	21	11	17	18	18
Skolans regler	<i>VILL</i>	56	74	59	60	63	58
	<i>FÅR</i>	27	22	17	25	27	28
Skolmiljön inne	<i>VILL</i>	74	71	68	67	67	63
	<i>FÅR</i>	30	28	27	32	31	32
Skolmiljön ute	<i>VILL</i>	58	62	54	54	57	55
	<i>FÅR</i>	33	34	28	26	27	29

Sammanfattning

- Den generella trivseln i skolan upplevs som relativt låg i Emmaboda och är betydligt högre i riket. Stämningen i skolan har gått ner med 28 procentenheter de senaste tre åren och ligger långt under rikets nivå och upplevelsen av skolmiljön har gått ner 25 procentenheter sedan 2012.
- Mobbning, rasism, sexuella trakasserier förekommer i avsevärt mycket högre utsträckning i Emmaboda jämfört med övriga riket.
- Utvecklingen vad gäller bemötande och sociala relationer i skolan har sedan 2009 varit negativ i Emmaboda. Skillnaderna emot sig själv och riket är stora.
- Generellt sett är ungdomar i både Emmaboda och riket mindre nöjda med sin skolgång än vid 2012. För Emmabodaelevernars del gäller försämringsarna gentemot sig själv allt förutom för elevhälsan. Gentemot riket är allt sämre förutom tillgången till datorer, och biblioteket.
- Det som utmärker sig som minst bra i skolmiljön, både i Emmaboda och i riket är skolmaten. Sju av tio ungdomar i Emmaboda anser att skolmaten kan förbättras, vilket är en större andel än riksgenomsnittet.
- Ungdomar i Emmaboda och riket *vill* rent generellt gärna vara med och påverka och ha inflytande, mer än vad de upplever att de *får*. I Emmaboda har intresset bland eleverna för att vara med och påverka gått ner sedan 2012. När det gäller vad eleverna i Emmaboda *får* vara med och påverka, så har även det gått ner sedan 2012. Skillnaderna emot riket är inte så stora för vad de *vill* vara med och bestämma, men är större för vad de *får* vara med och bestämma.

Politik och samhälle

Generellt sett vill ungdomar i Emmaboda och riket vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i frågor som berör dem i skolan. I ett demokratiskt samhälle bör alla människor få känna delaktighet och ha möjligheter till inflytande inom alla områden som berör dem.¹⁴

Intresse på nationell och internationell nivå

Intresset för både *politik* och *samhällsfrågor i allmänhet* är på väg framåt och har ökat markant bland såväl Emmaboda kommuns ungdomar som rikets. I Emmaboda är intresset vid 2015 betydligt högre än siffrorna för riket och har även i jämförelse med sig själv ökat sedan 2012. Det går också att konstatera att intresset för *globala händelser* är större än *inrikes samhällsfrågor* och har så varit över tid både bland ungdomar i Emmaboda och i övriga riket, se tabell I:6.

Tabell I:6: Intresse för politik och samhällsfrågor

D 1 – Hur intresserad är du av...? (mycket/ganska intresserad, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Politik	10	19	42	14	20	32
Samhällsfrågor i allmänhet	13	33	45	29	33	43
Vad som händer i andra länder	43	37	59	50	52	65

Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor

I enlighet med den nationella ungdomspolitikerna ska ungdomar få ha inflytande och känna sig delaktiga i beslut som berör dem, både på lokal och på nationell nivå. För att det ska vara möjligt krävs att ungdomar vill vara med och påverka, samt att de känner att de kan föra fram sina synpunkter och att de tas på allvar oavsett politisk nivå. Om det ska vara möjligt för ungdomar att vara delaktiga och vara med och ha inflytande bör det finnas strukturer för det. Organisatoriska strukturer och forum behöver i sin tur inte nödvändigtvis innebära att fler vill vara med och påverka, men det ökar chanserna och ger människor känslan av att de kan.

Det politiska intresset är som framgår i tabell I:6 totalt sett inte så stort. Intresset är emellertid lite större i Emmaboda än i riket (tio procentenheter). Det är möjligt att det finns en koppling mellan det svaga intresset och den känsla som finns hos ungdomarna av att inte heller kunna påverka speciellt mycket, varken i Emmaboda eller i riket, se tabell I:7. Det som förefaller är att intresset bland ungdomarna till att vilja vara med och påverka är större, se tabell I:8, än vad som framkom av det politiska intresset i tabell I:6. En orsak till denna skillnad kan vara ovana och bristande insyn i och förståelse kring politikens organisation och funktionssätt. Värt att notera att dock att *möjligheterna till inflytande*, i Emmaboda såväl som i riket, har ökat, enligt ungdomarnas egna upplevelser.

Tabell I:7: Möjligheter till inflytande

D 3 – Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? (mycket/ganska stora, %) ¹⁵	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	9	20	22	13	16	22

¹⁴ Wågman 2011.

¹⁵ 35-40% som svarar ”vet inte”.

Även om ungdomar uppfattar att deras möjligheter till inflytande har ökat över tid, är gruppen ungdomar som *vill* vara med och påverka sjunkande i Emmaboda, med tre procentenheter medan det är stigande med åtta procentenheter för riket, 2015. Emmaboda ligger under risknivån med tretton procentenheter.

Tabell I:8: Viljan att påverka

D 4 – Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun? (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	24	38	35	40	40	48

När ungdomarna fritt fick ange vad de skulle vilja påverka är säkerheten, jämställdhet, flyktingpolitik och skolmiljön var framträdande. Några av ungdomarna sa så här:

"Vilka affärer vi ska ha i min kommun. Säkerheten, man kan inte känna sig säker utanför huset längre. Föräldrarna vill inte släppa ut en. Det har varit inbrott, försök till våldtäkter. Innan ganska lugn liten by där folk kände varandra/kände sig säkra.."

"Göra kommunen tryggare. Mer belysning och andra typer av säkerhetsåtgärder. Nu för tiden känner sig fler och fler ungdomar inte trygga i Emmaboda, exempelvis på grund av försök till misshandel och våldtäkter."

"Prata om mobbning och allas lika värde och så, jag mår inte så bra här."

"Fixa mer så att folk inte säger taskiga/rasistiska saker eller tar folks saker eller använder våld eller fryser ut folk.."

"Frågor om rasism, feminism och jämställdhet. Fördomar."

"Jag har inget särskilt jag vill påverka eller ändra, men det är just att jag tycker att alla borde ha en chans att få göra det om man vill. Hade jag velat ändra något hade det varit miljöfrågor dock."

"Förbättra skolan mer och lärarna, plus skolmaten.."

"Skolmaten, skolmaten, skolmaten..."

Även om många ungdomar *vill* vara med och påverka, är gruppen ungdomar som *inte är tillräckligt intresserade* stor i både Emmaboda och riket. Av de ungdomar som inte vill vara med och påverka anger de flesta i Emmaboda *bristande intresse och meningslöshet* som främsta anledningarna, följt av att de *kan för lite om hur de ska göra* samt *tidsbrist*. Mönstret är liknande för riket, med undantag för att betydligt färre i Emmaboda anger att de inte är intresserade (26 jfr 54 procent 2015). Det går även att utläsa i tabell I:9 att anledningarna till att inte vilja vara med och påverka försvagats kraftigt på alla punkterna i Emmaboda över den senaste tre årsperioden, med mer än hälften.

Tabell I:9: Anledningar till att inte påverka

D 4d – Av vilka anledningar vill du inte vara med och påverka?	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag kan för lite om hur jag ska göra	31	33	18	37	34	27
Jag är inte tillräckligt intresserad	59	62	26	57	57	54
Jag har inte tid	34	22	13	26	23	21
Jag tror inte det spelar någon roll	16	42	21	29	32	22
Annat	8	9	4	7	10	8

Ungdomars förtroende för vuxna personer

För att ungdomar ska vilja och våga vara med och påverka i frågor och beslut som rör dem och samhällsutvecklingen i stort krävs att det finns *förtroende för politiker* och *vuxna i allmänhet*. Med bristande förtroende minskar intresset för att vilja och våga framföra sina åsikter, samt tron på att deras synpunkter tas på allvar.

Ungdomars förtroende för vuxna i allmänhet är lägre i Emmaboda än riket (50 jfr 73 procent). Förtroendet för politiker är, som för vuxna i allmänhet, lägre i Emmaboda än i riket (32 jfr 45 procent). Beträffande ungdomar som har bristande förtroende för politiker finns en klar koppling till att eleverna inte vill vara med och påverka för att de tror att det inte spelar någon roll.

Sammanfattning

- Ungdomarnas intresse för politik, samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder skiljer sig normalt sett inte mycket åt oavsett var i landet de är bosatta. Det allmänna samhällsengagemanget har sedan 2012 gått upp markant i Emmaboda, vad gäller politik så väl som allmänna samhällsfrågor och internationella frågor.
- Ungdomarnas intresse för vad som händer i andra länder är större än för inrikesfrågor i både Emmaboda kommun och riket.
- Det politiska intresset är totalt sett inte så stort. Intresset för att vilja vara med och påverka sådant som berör dem är högt, så intresset för ”politik” kan vara större än vad de är medvetna om och explicit kan förstå och uttrycka.
- Fritiden och skolan är de områden som ungdomarna (utifrån citat) vill känna sig delaktiga i och ha inflytande över. Det är delar i samhället som är centrala i deras nuvarande livs- och levnadssituation.
- Graden av att känna deltagande och ha inflytande kan kopplas samman med graden av förtroende till vuxna i allmänhet och politiker över lag. Resultaten visar att ungdomar i Emmaboda generellt sett har något högre förtroende för vuxna och politiker i allmänhet än ungdomarna i övriga riket.

Trygghet

Trygghet är en subjektiv upplevelse hos en person. Känslan av trygghet kan handla om den egna personen, och även vara kopplad till andra. Viktigt att ta hänsyn till är att trygghet är en generell och ospecifik känsla som är svår att definiera.

Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser

Ungdomarna i Emmaboda upplever en i jämförelse med riksgenomsnittet en lägre grad av trygghet på flertalet av samhällets fysiska platser. Dessutom har känslan av trygghet för ungdomarna i både Emmaboda och riket minskat drastiskt under de senaste tre till sex åren, men avsevärt mer för Emmabodaungdomarna, som tidigare känt sig lika trygga som ungdomarna i övriga riket.

Viktiga arenor är *i hemmet* och *på väg till och från skolan*. *Hemmet* är den fysiska plats som ska vara just trygg och erbjuda lugn och ro från omvärlden. Ungdomar i Emmaboda upplever 2015 en lägre grad av trygghet i hemmet än riksgenomsnittet (76 jämför 85 procent för riket 2015), och graden av trygghet har gått ner med 21 procentenheter sedan tidigare mätningar, se tabell I:10.

Fem ställen där ungdomarna känner sig betydligt otryggare 2015 jämfört med 2012 är; *på väg till och från skolan*, *på stan eller i centrum*, *på buss tåg eller liknande*, *på Internet samt på fritidsgård*. 2015 kände sig 44 procent "alltid" trygga på väg till och från skolan, en drastisk minskning med hela 46 procentenheter från 2012, en kraftig nedgång. Samtidigt visas en liknande nedgång av trygghetskänsla även i riket. Motsvarande siffror i riket visar en stadig nedgång över perioden med 23 procentenheter mellan 2009 och 2015. Som synes i tabell I:10 har det sedan 2012 även skett liknande drastiska nedgångar i ungdomarnas trygghetskänsla på arenorna "*på buss, tåg eller liknande*", "*på Internet*", "*på ungdomens hus/fritidsgård*" och "*på stan*".

Tryggheten på väg till eller från skolan kan kopplas samma med känslan av trygghet *i skolan*. På frågan om hur ofta känner du dig trygg i skolan svarade 25 procent alltid, jämfört med 49 procent 2015 för riket. Även om trygghetskänslan gått ner även i riket är skillnaderna emot riket relativt stora. Det som sticker ut förutom den starka nedgången i trygghetskänsla över tid är, att i Emmaboda upplever sig ungdomarna även mer otrygga överallt, i *bostadsområdet*, *på träning eller annan fritidsaktivitet* och på *ungdomens hus/fritidsgård*.

Tabell I:10: Trygghet på fysiska platser

E 2 – Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen? (alltid, %) ¹⁶	Emmaboda			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
I hemmet	90	97	76	92	86	85
I mitt bostadsområde	-	-	38	-	-	56
På väg till eller från skolan	81	90	44	81	74	58
I skolan	-	-	25	-	-	49
På stan eller i centrum	60	64	27	55	45	29
På buss, tåg eller liknande	55	51	30	48	43	32
På Internet	-	66	22	-	49	43
På träningen eller annan fritidsaktivitet	-	-	51	-	-	73
På ungdomens hus, fritidsgård	52	59	12	61	63	47

¹⁶ 2015 ändrades svarsalternativen till alltid/oftast/sällan/aldrig från ja alltid/ja oftast/nej. Det kan ha påverkat lägre värden 2015. OBS! Svarsalternativet "alltid" anges i trygghetsfrågorna. Läggs svarsalternativet "oftast" till blir svarsfrekvensen betydligt högre. Det resulterar i att känslan av trygghet kan uppfattas som att nedgången inte är så drastisk, som det är nu förefaller.

Hot, våld och kränkande/orättvis behandling

Det har över tid varit relativt konstant hur ungdomarna upplevt att de utsatts för misshandel och sexuellt våld/utnyttjande. Gruppen ungdomar som blivit utsatt för *hot* och *stöld* har ökat över tid i både Emmaboda och riket. För hot är det en total andel som är högre i Emmaboda jämfört med riket, se tabell I:11. Utsatthet för sexuellt våld har ökat med tre procentenheter i Emmaboda samt att utsatthet för *misshandel* har ökat med fem procentenheter¹⁷.

Tabell I:11: Hot, våld och trakasserier

E 1 – Har något av det hänt dig under de senaste sex månaderna? ¹⁸	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Någon har hotat mig	8	4	24	13	9	16
Någon har stulit från mig	8	7	15	11	9	15
Jag har blivit utsatt för misshandel	5	1	6	4	3	5
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	1	1	4	3	3	3

Ungdomar som blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller utfrysning under de senaste sex månaderna hade ökat bland ungdomarna oavsett var i landet de är bosatta. I Emmaboda var det en nästan osannolik ökning med 43 procentenheter jämfört med tio procentenheter för riket sedan 2012, och ett totalt värde som ligger på nästan det dubbla av rikets, se tabell I:12.

Tabell I:12: Ungdomars utsatthet

E 3 – Har du blivit mobbad, trakasserad eller utfrysad de senaste sex månaderna (ja, %) ¹⁹	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	14	3	46	15	14	24

Det är främst i skolan som ungdomarna upplever sig blivit hotade, trakasserade och kränkta, vilket innebär att det sker i klassrummen, på rasterna eller till och från skolan.

Andelen elever som känt sig *orättvist behandlade* har gått ner i Emmaboda från 22 till 52 procent mellan 2012 och 2015 och är nu på en högre nivå jämfört med övriga riket (52 jfr 37 procent), se Appendix tabell A:5. Exakt vad orättvist behandlad innebär är oklart. Möjligen finns ett visst samband med tillit och förtroende, där endast 32 procent uppgav att *skolan agerar om en lärare kränker en elev*, samt det relativt låga förtroendet för vuxna i allmänhet. Siffrorna för dessa variabler ska dock poängteras inte vara unika för Emmaboda, utan är liknande för hela riket. Luppen tillåter inte en närmare analys av detta.

¹⁷ Eftersom antalet utsatta är lågt bör resultaten tolkas och behandlas med viss försiktighet. Mörkertalet är ofta stort i dessa avseenden, och då främst vid utsatthet av sexuellt våld/utnyttjande. Anledningen bedöms ofta vara kopplad samman med skam och skuld hos den utsatta.

¹⁸ Svartalternativen har ändrats 2015 till ja/nej/vill inte svara från att man tidigare endast fyllde i ”ja” om man råkat ut för någon incident.

¹⁹ 2015 ändrades svartalternativen till ja under en längre period/ja enstaka gånger/nej från ja/nej. Det kan ha påverkat högre värden 2015.

Den digitala sfären är också en vanlig plats för ungdomar att bli utsatta för kränkande/orättvis behandling eller övergrepp. Utsattheten sker då via Internet/mobil och följer på sätt även med ungdomarna in i den privata sfären, när ungdomarna går in och ska läsa sin e-post, läser inlägg på sociala medier, läser eller skriver sms/mms, ringer eller surfar på nätet. Utsatthet via den digitala sfären har haft en stadig om än marginell ökning över tid och antalet ungdomar som utsatts är densamma oavsett var i landet de bor.

De kategorier som kan utsätta ungdomarna för orättvis behandling är; *andra ungdomar, familj/släkt, personal inom skolan* eller *annan person*. Den övervägande delen av de som känt sig orättvist behandlade har utsatts av andra ungdomar eller av personal inom skolan.²⁰ Tillfredsställande är att majoriteten vet vart de ska vända sig när de blivit illa behandlade eller mår dåligt. Trots det finns ändå en grupp som inte vet (22 procent i Emmaboda 17 procent i riket 2015). Vad det beror på och hur man ska kunna nå dessa sista är värt att titta närmare på.

Sammanfattning

- Stöld och hot visar sig vara de kategorier som ökat mest över tid i både Emmaboda och riket. Från låga utgångsiffror har stöld och hot ökat markant i Emmaboda. Stöld ligger på samma siffror som för riket, medan hot ligger klart över rikets snittvärde. Utvecklingen för misshandel och sexuellt våld har också gått upp och ligger idag på liknande siffror som i riket.
- Nästan åtta av tio ungdomar känner sig alltid trygga i sina hem, men har minskat med 21 procentenheter sedan 2012.
- Genomgående både i Emmaboda och i riket gällande trygghet på samhällets olika fysiska platser, är att andelen ungdomar som alltid känner sig trygga minskar. Andelen som alltid känner sig trygga på samhällets olika arenor är betydligt lägre än motsvarande för riket, och andelen har minskat betydligt mer drastiskt i Emmaboda jämfört med riket sedan 2012. Speciellt på arenorna i bostadsområdet, i skolan, på fritidsgård, på träning, samt på Internet.
- Ungdomar som blivit utsatta för orättvis behandling och mått dåligt av det har främst blivit det av andra ungdomar, familj/släkt eller personal inom skola. Majoriteten av ungdomarna vet vart de ska vända sig om de blivit illa behandlade eller mår dåligt, men det finns ändå en mindre grupp som inte har kunskaper om detta.

Hälsa

Enligt MUCF är det en rad faktorer som spelar roll för en persons hälsotillstånd. Det är faktorer som självförtroende/självförtroende, levnadsvanor, sexuell läggning, ekonomisk situation, koppling till arbetsmarknaden, samt olika former av kränkningar²¹. Ett annat hälsorelaterat område som Folkhälsomyndigheten lyfter fram är skolstress. Skolstressen har sin grund i:

- strävan att få bra betyg
- en press i mycket eget ansvar
- att ha för höga krav
- att nå skönhetsidealet som förmedlas via media och reklam
- tidsbrist

²⁰ Andra fysiska platser ungdomar i riket blivit utsatta för orättvis behandling av personal är: inom skolan, socialtjänsten, organisation/föreningar, sjukvården, fritidsgårdar eller annan verksamhet.

²¹ Ungdomsstyrelsen (2007).

Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd

Ungdomarnas hälsotillstånd är relativt gott, drygt sju av tio ungdomar i Emmaboda och i åtta av tio i riket uppger att de har god hälsa. Vid närmare granskning visar det sig att en inte obetydlig andel haft både fysiska och psykosociala besvär så som; *stress, huvudvärk, ont i magen, nedstämdhet, svårigheter att somna* och *sömnproblem* vid ett flertal tillfällen i veckan. Besvären kan hänga samman på ett komplext sätt och kan ha olika orsaker.²²

Tabell I:13: Fysiska och psykosociala besvär

F 2 – Hur ofta har du haft följande besvär de senaste sex månaderna? (minst flera gånger i veckan, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Huvudvärk	14	13	33	20	18	16
Ont i magen	11	6	21	13	12	12
Känt dig stressad	24	10	33	34	32	36
Känt dig nedstämd	-	-	34	-	-	21
Svårt att somna	20	20	35	25	27	24
Sovit dåligt på natten	23	17	35	26	24	20

Genomgående är att ungdomarna i Emmaboda ligger över riket för alla studerade fysiska och psykosociala besvär. Känslan av stress som är det mest frekvent förekommande besväret, har bland ungdomarna i Emmaboda ökat med 23 procent från 2012 till 2015. Ur tabell I:13 framgår även att ungdomar i Emmaboda markant har mer; *huvudvärk, ont i magen, känt sig nedstämda, haft svårt för att somna* samt *sovit dåligt på natten* än övriga riket.

Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger

Kost, träning och *alkohol* är exempel på levnadsvanor som undersöks i Lupp. Innan resultaten presenteras bör något sägas om hur de kan kopplas samman med hälsotillståndet. Regelbunden träning bidrar ofta till en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. I Emmaboda tränar drygt sex av tio ungdomar, så att de är andfådda flera gånger i veckan, vilket ligger något under riksgenomsnittet i Lupp. Relationen mellan träning, kost, alkohol och psykosociala besvär kan se ut på lite olika sätt. Att hoppa över en måltid kan leda till magont, men magont kan även leda till att en måltid hoppas över. Utebliven måltid leder till andra psykosociala besvär (huvudvärk, trötthet m.fl.). Viktigt att komma ihåg är att hälsotillståndet påverkas av en kombination av faktorer.

Bra och regelbunden kosthållning medför precis som regelbunden träning en mer positiv effekt på hälsotillståndet. Riksgenomsnittet för att hoppa över frukost har över tid varit relativt konstant. Det är något färre ungdomar i Emmaboda jämfört med riket som väljer att hoppa över frukost (44 jfr 27 procent 2015). Liknande skillnader finns för att hoppa över lunch och middag, siffrorna för Emmaboda är samma som för riket även vad gäller lunch: 37 jfr 18 procent, men högre för middag: 18 jfr 13 procent, alla siffror för 2015.

I såväl Emmaboda som riket har konsumtionen av starksprit och snus minskat. Nyttjandet av tobak och har minskat marginellt medan nyttjandet av folköl sjunkit något i Emmaboda. Det är en andel på nio procent som röker, tolv procent som snusar, 14 procent som dricker folköl och 19 procent som dricker

²² Wågman 2011 & SOU 2006:77.

starkare drycker. Konsumtionen av snus, folköl och starksprit är högre i Emmaboda än för riket 2015, se Appendix tabell A:6.

Tre procent har någon gång använt narkotika av olika slag, vilket är snarlikt med riket, se Appendix tabell A:8. Sju procent av ungdomar i Emmaboda uppger att de får dricka alkohol för sina föräldrar, vilket jämförbart med riket är högt, se Appendix tabell A:7. Det vanligaste sättet att få tag på alkohol är genom kompisar/kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner, eller från annan vuxen. Inte heller här har det skett någon förändring över tid.

Sammanfattning

- Sju av tio ungdomar i Emmaboda upplever sitt hälsotillstånd som gott. Även om så är fallet, finns tendenser till olika fysiska och psykosociala besvär. Det besvär som utmärker sig är känslan av stress. Ungdomarnas upplevelse av alla psykosociala besvär är högre jämfört med övriga riket.
- Drygt sex av tio ungdomar tränar så att de är andfådda flera gånger i veckan.
- Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det är fler ungdomar i Emmaboda som väljer att hoppa över frukost, lunch och middag jämfört med riket.
- Konsumtionen av starka alkoholhaltiga drycker är relativt högt i Emmaboda jämfört med riket. Bland de ungdomar som konsumerar alkohol är det vanligaste sätten att få tag på det genom kompisar/kompisars syskon eller genom partnern.
- Konsumtion av droger är lite lägre än för riket.

Arbete

Många ungdomar tar sina första steg in på arbetsmarknaden genom extra- och sommarjobb och en del som inte har planer på att läsa någon gymnasieutbildning efter grundskolans slut börjar planera för att söka jobb för att lösa sin försörjningsfråga.

Extrajobb och sommarjobb

Det är ovanligare för ungdomar att ha *sommarjobb* och *extrajobb* i Emmaboda än i övriga riket, se tabell I:14. Andelen sommarjobb har i Emmaboda minskat över de senaste tre åren och samma trend har pågått i riket. Extrajobben har däremot ökat något, från fyra till åtta procent. Det vanligaste sättet för ungdomar att få sommarjobb är genom sina sociala nätverk, det vill säga någon i den närmaste familjen alternativt annan släktning eller bekant.

Tabell I:14: Extra- och sommarjobb

G 1 & 2 – Arbete (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Har du något extrajobb just nu?	14	4	8	14	13	12
Hade du ett sommarjobb i somras?	24	16	6	24	21	18

Sammanfattning

- Emmabodas ungdomar etablerar sig på arbetsmarknaden i lägre utsträckning än ungdomarna i riket genom sommarjobb och extrajobb.
- Bland ungdomar som sommarjobbat var det vanligaste sättet att få det genom egna sociala nätverket.

Framtid

De allra flesta ungdomarna har planer på att läsa vidare efter grundskolans slut. Intresset för att läsa en gymnasieutbildning i en annan kommun har minskat med fem procent i Emmaboda senaste tre åren, och den trenden ses också i riket. Skillnaden mellan Emmaboda och riket är stort, där nästan dubbelt så många i Emmaboda tänker läsa vidare till gymnasiet i en annan kommun (61 jfr 32 procent), se tabell I:15. Även fler ungdomar vill stanna kvar och läsa gymnasieutbildning i den egna kommunen. Andelen har ökat med åtta procent, en andel som är något lägre än riksgenomsnittet (40 jfr 46 procent för riket). Mycket få tänker ta ett arbete efter grundskolan.

Tabell I:15: Planer efter grundskolan

H 1 – Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan? ²³	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Gå en gymnasieutbildning i min kommun	31	32	40	31	36	46
Gå en gymnasieutbildning i annan kommun	22	66	61	39	39	32
Börja jobba	10	8	1	14	8	6
Vet inte	13	12	10	4	4	11
Annat	5	0	7	12	13	5

Flyttplaner

Andelen ungdomar som planerar att *flytta* från kommunen har minskat sedan 2012 i Emmaboda och riket med åtta procentenheter för båda sedan 2015, se tabell I:16. Flyttplaner går att koppla samman med ungdomarnas framtida *studie- och arbetsplaner* som utgör 26 respektive 31 procent av orsakerna till att flytta från kommunen, vilket är ungefär en tredjedel så stor andel jämfört med riket, se Appendix tabell A:10. Att komma *närmare en större stad* (19 procent) samt *fritidsintressen* (8 procent), angavs som ytterligare flyttargument.

Tabell I:16: Flyttplaner

H 3 – Tror du att du kommer flytta från den kommun där du bor?	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja	56	64	56	50	47	39
Nej	7	7	7	12	12	19
Vet inte/har inte tänkt på det	37	34	34	38	41	42

²³ 2009 var frågeformuleringen: Om du hade alla möjligheter, vad skulle du då helst göra efter grundskolan?

Sociala relationer och framtidsutsikter

Närheten till familjen/släkten och kompisar/partner upplevs som det bästa med Emmaboda kommun enligt ungdomarna. En liknande observation kan göras för riket. Ungdomarna i Emmaboda värderar dessa sociala relationer lägre än i riket (familj: 32 jfr 48 procent, kompisar/partner: 28 jfr 44 procent, för 2015). För fullständig redovisning av vad som är bra med kommunen, se Appendix tabell A:11.

När det kommer till upplevelsen av valfrihet angående *framtida maka/make* är andelen samma som i riket (85 procent 2015). Trots den höga valfriheten finns det ändå en grupp ungdomar som inte får välja helt fritt. Aspekter som har betydelse i valet av maka/make/partner är: *bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min egen familj* eller *om personen är av ett annat kön än mig*. Skillnaderna är inte särskilt tydliga i varken Emmaboda eller riket över tid, se Appendix tabell A:12.

Ungdomarna i Emmaboda ser lite mindre positivt på framtiden än ungdomar i riket (84 jfr med 93 procent).

Sammanfattning

- Det är betydligt fler ungdomar som vill läsa vidare efter grundskolan i en annan kommun än i Emmaboda.
- Över hälften av ungdomar tror de kommer flytta ifrån kommunen, vilket är en större andel än riksgenomsnittet.
- Arbete, studier, att komma närmare en större stad samt fritidsintressen är de vanligaste orsakerna till flytt från kommunen.
- Enligt ungdomarna är det bästa med kommunen närheten till familj och släkt, kompisar eller flickvän/pojkvän/partner.
- Åttiofyra procent av ungdomar i Emmaboda ser positivt på framtiden.

Resultatredovisning del II: Gymnasieelever i årskurs 2

Ungdomar i årskurs 2

Del II börjar med en kort presentation av ungdomarna i Åk 2 och deras uppfattning om sin levnadssituation. Avsnittet är indelat enligt de sju fokuserade områden från Lupp-enkäten; Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete samt Framtid.

Ungdomarnas *upplevelse av sin levnadssituation* har förbättrats ur samtliga jämförbara aspekter över tid, det vill säga *skolan, kompisar, fritiden, familjen, ekonomi och livet som helhet*. Nästan nio av tio ungdomar i Emmaboda upplever sig 2015 vara nöjda med sin livssituation som helhet, se tabell AII:2). Resultatet ligger lite över riksgenomsnittet på alla studerade områden, mellan en till sex procent.

Fritid

Drygt nio av tio ungdomar är nöjda med sin fritid, se Appendix, tabell AII:2 och drygt sex av tio ungdomar anser att det finns mycket att göra på fritiden, se Appendix, tabell AII:1.

Möjligheter till fritidsaktivitet

Majoriteten av ungdomarna svarade att de generellt hade mycket att göra på fritiden. Lite mer än två tredjedelar anser att det finns saker att göra på fritiden, men att mycket av det som erbjuds inte intresserar dem, se tabell AII:3. Det är inte helt oväntat att de ungdomar som anser att det finns lite eller inget att göra på fritiden är detsamma som anser att de inte är intresserade av de fritidsaktiviteter som erbjuds.

På frågan om vilka *fritidsaktiviteter* eller *ställen ungdomarna träffas*, var vissa aktiviteter återkommande. Trots att de har mycket att göra upplever ungdomarna att det saknas en del aktiviteter. Önskan om fler sporthallar och parker är några saker som framfördes av ungdomarna. På temat fritidsaktiviteter, idrott/träning uppgav ungdomarna sig sakna:

"Massor! Det finns inget att göra."

"Boxingklubb... down hill-bana."

Mötesplatser på Internet är ett annat tema som är återkommande.

"Snabbt internet. Jag har bara 0,8 Mbps. Jag kan inte spela med mina vänner. Jag missar jättemycket på detta."

"Skaffa fiber till de som har mindre än 10 Mbps, vilket är i stort sätt alla hushåll utanför Vissefjärda. Vi lever i 2015 och vi kan inte ens ladda en video på internet i bra kvalitet."

Att kunna *ta sig till fritidsaktiviteterna* upplevs i Emmaboda som lättare än i riket (50 jfr 43 procent, 2015), se tabell AII:3. Även *kostnaden för aktiviteter* upplevs som ett mindre problem bland ungdomarna i Emmaboda (36 procent jfr 47 procent för riket, 2015). Stöttestenen för Emmabodas ungdomar är att de aktiviteter som finns inte är de som ungdomarna efterfrågar (67 procent i Emmaboda, 64 procent i riket, 2015).

Aktivitetsmått i enkäten tar endast hänsyn till vilken frekvens (dag, vecka, månad etc.) fritidsaktiviteten utförs, men inte till hur mycket tid (antal minuter och timmar) respektive fritidsaktivitet tar i anspråk. Därmed är det svårt att fördjupa bilden om ungdomarnas fritid är i balans eller inte.

Regelbunden *veckovis träning* och idrottande är den vanligaste förekommande fritidsaktiviteten i både Emmaboda och riket (84 respektive 74 procent 2015). Att spela Tv-spel är den näst vanligaste veckovisa aktivitet på fritiden bland ungdomar i Emmaboda. (72 procent i Emmaboda och 50 procent i riket) och att vara ute i naturen är den tredje vanligaste veckovisa aktivitet (55 procent i Emmaboda och 47 procent i riket). Förutom träning, Tv-spel och att vara ute i naturen, vars aktiviteter sker i högre utsträckning i Emmaboda än i riket, är det inga stora skillnader mellan hur ungdomarna i Emmaboda och riket fördelar sin tid mellan olika aktiviteter. Detaljer finns i tabell II:1 nedan.

Tabell II:1: Deltagandegrad

B 3 – Hur ofta gör du följande på din fritid? ²⁴	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Tränar/idrottar (veckovis)	-	-	84	56	-	74
Foto/film, tecknar/målar, skriver, pysslar, syr (veckovis)	-	-	23	11	-	24
Spelar TV-spel, onlinespel eller dataspel (veckovis)	57	-	72	50	-	50
Läser böcker, tidningar, artiklar, bloggar (veckovis)	-	-	54	45	-	57
Besöker bibliotek (månadsvis)	10	14	29	17	18	28
Är ute i naturen (veckovis)	37	-	55	37	-	47
Går på ungdomens hus, fritidsgård (veckovis)	4	4	8	7	5	6
Går på konsert (årsvis)	77	-	56	65	-	59
Går på teater, musikal eller dansuppvisning (årsvis)	42	-	38	49	59	42
Går på museum eller utställning (årsvis)	48	-	50	39	-	48
Går på match eller annat idrottsevenemang (veckovis)	12	13	6	11	11	19

Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap

Var ungdomar träffar varandra på fritiden är ett av områden som studeras i undersökningen. Det absolut vanligaste stället är *hemma hos varandra* oavsett var i landet de är bosatta, se tabell II:2. En nyhet för enkäten 2015 är att *Sociala medier* ingår. De virtuella mötesplatser är inte nödvändigtvis substitut till traditionella mötesplatser som *ungdomens hus/fritidsgårdar* eller *idrotts-/sporthallhallar*, utan de fungerar som komplement till varandra. Troligen leder det istället till att ungdomarna kan dela sina upplevelser och intressen med fler i sin omgivning mer oberoende av både tids- och rumsdimensionen, samt skapa nya vidare sociala nätverk.

Ungdomarna i Emmaboda umgås på samma ställen, men i lite annorlunda omfattning jämfört med ungdomarna i riket. En skillnad är att Emmabodaungdomarna umgås mindre hemma hos varandra (69 procent jfr 83 procent för riket) och *på Café* (10 procent jfr 20 procent), *i köpcentrum* (5 procent jfr 14 procent för riket) och *på stan* (13 procent jfr 30 procent), men lite mera på sociala medier (44 procent jfr 35 procent). För övrigt är skillnaderna mot riket små.

²⁴ Fritidsaktiviteterna har reviderats både 2009 och 2012. Vissa har slagits ihop, förändrats eller tagits bort, vilket försvårar jämförelsen över tid. Observera även att deltagandefrekvensen skiljer sig mellan fritidsaktiviteter. Vissa fritidsaktiviteter (idrotta och spela TV-spel) har en hög andel ”flera gånger i veckan”.

Tabell II:2: Mötesplatser och vänskap

B 4 – När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara? ²⁵	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Hemma hos varandra	92	86	69	85	79	83
På sociala medier	-	-	44	-	-	35
På ungdomens hus, fritidsgård	2	0	5	2	4	4
I en föreningslokal	0	0	0	2	1	2
I en idrottshall/sporthall	12	24	23	28	18	26
På ett café	8	13	10	11	14	20
I galleria eller på köpcentrum	-	6	5	-	6	14
I centrum/på stan	-	7	13	-	5	30
Utomhus	17	33	31	19	20	31
Någon annanstans	2	4	3	2	4	8

Inom föreningslivet erbjuds ofta mer än bara aktiviteter av olika karaktär. Det ger ökad möjlighet till insikt och kunskap om sig själv, sociala relationer och samhället. Deltagandefrekvensen inom *föreningslivet* är lite lägre i Emmaboda än i riket (50 jfr 54 procent 2015), se Appendix AII:4.

Sammanfattning

- Drygt nio av tio ungdomar i Emmaboda är nöjda med sin fritid.
- Ett bredare urval av fritidsaktiviteter och anläggningar, samt mötesplatser efterfrågas.
- Regelbunden veckovis träning och idrottande är den vanligaste förekommande fritidsaktiviteten, som Emmabodas ungdomar ägnar sig åt i högre utsträckning än ungdomar i övriga riket.
- Fem av tio ungdomar i Emmaboda är medlemmar i en förening.
- Trots vissa skillnader är umgängesmönstren i Emmaboda och riket relativt likartade. Viktiga arenor är hemma hos varandra, på sociala medier och utomhus.

Skola

Det är naturligtvis viktigt att ungdomarna upplever skolgången som bra och trivsamt, samt att de sociala relationerna fungerar. Möjlighet till inflytande och delaktighet i de olika verksamheterna som sker i skolan är viktigt för att ungdomarna ska trivas i skolan.

Trivsel, sociala relationer och bemötande

Skolorna i Emmaboda bör, enligt Skolverket och skollagen, ha en likabehandlingsplan som berör områdena undervisning, förhållningssätt, bemötande, regler och rutiner. Planen innebär att skolorna aktivt ska motverka kränkande behandling och tendenser till trakasserier i skolorna. Skolornas alla verksamheter ska genomsyras av likabehandlingsplanen, när det gäller bemötande, förhållningssätt, undervisning, samt vid skapande av regler och rutiner. All personal berörs av planen och ska aktivt

²⁵ 2015 förändras svarsalternativen till att kunna fylla i max tre alternativ istället för två. Det innebär per definition att procentsatserna blir högre 2015.

arbeta utifrån den. En indikator på hur väl planen fungerar är hur ungdomarna besvarat enkäten gällande skolgång, trivsel, sociala relationer och bemötande.

Tabell II:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer

C 2 – Hur tycker du att följande påståenden stämmer in på hur det är i din skola? (stämmer helt/stämmer till stor del, %) ²⁶	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag trivs med stämningen i min skola	92	87	85	-	80	82
Mobbning förekommer i min skola	-	-	5	-	-	9
Rasism förekommer i min skola	-	-	16	-	-	12
Sexuella trakasserier förekommer i min skola	-	-	5	-	-	7
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	74	31	56	-	30	42
Elever och lärare bemöter varandra med respekt	93	79	82	-	70	75
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	55	24	53	-	32	44
Våld förekommer i min skola	-	-	0	-	4	7
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	-	-	73	-	-	66
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över i skolan	44	30	57	-	-	51
Personalen lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar	82	52	65	-	34	48
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd/elevråd	53	24	-	-	44	-

Trivsel, bemötande och sociala relationer är på alla punkter mer positiva i Emmaboda Åk 2 än i riket. Lite mindre än nio av tio ungdomar anser att det är *god stämning i skolan*, ett resultat aningen högre än rikets, se tabell II:3. Sexton procent anser att det förekommer *rasism*, vilket är lite högre än riksgenomsnittet. Fem procent anger att *mobbing* förekommer, vilket ligger under riskmedelsnittet och inga uppger att *våld* förekommer i skolan vilket är unikt. Drygt hälften (53 procent jfr 44 procent i riket) av eleverna håller med om påståendet att *skolan agerar om en lärare kränker en elev* och 56 procent (42 procent i riket) anser att *skolan agerar om en elev mobbar en annan elev*. Nära tre fjärdedelar anser att *killar och tjejer blir lika behandlade av lärare*. I Emmaboda är det en högre andel elever än i riket som anser att *lärare och elever bemöter varandra med respekt* (82 procent jfr 75 i riket). Personalen i Emmaboda lyssnar också mer än personalen i riket *på vad elevrådet säger och tar dem på allvar*. Skillnaderna på de övriga studerade trivselsområdena är mot riket relativt små. De elever som uppfattar stämningen som god i skolan är också i stor utsträckning elever som anser att skolan agerar vid såväl mobbing som kränkande behandling.

Vad gäller elevernas upplevelse av trivsel, bemötande och sociala relationer i skolan, så har de ökat sedan mätningen 2012.

Miljö och upplevelser

Eleverna upplever en förbättrad skolmiljö vad gäller samtliga åtta jämförbara aspekter sedan förra Luppundersökningen: i synnerhet *skolbiblioteket*, *skolmaten*, *undervisningen*, *möjlighet till extra hjälp/stöd av lärarna* samt *elevhälsan*, som samtliga har förbättrats avsevärt, se tabell II:4 nedan. Det är stora och viktiga förbättringar där skolmiljön och undervisningen naturligtvis är centrala funktioner för

²⁶ 2012 och 2015 innehåller frågorna svarsalternativet ”vet ej”. Det påverkar svarsfördelningen varpå jämförelsen med 2009 är borttagen. Frågorna om mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld är omformulerade 2015, vilket försvårar jämförelsen över tid. Ett stort antal elever (25-40%) har svårt att besvara ett flertal påståenden, exempelvis om elevinflytande och förekomsten av mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld.

ungdomarnas studier och att möjligheten till extra stöd/hjälp från lärarna finns vid behov stärker ungdomarnas trygghet och förutsättningarna för att uppnå uppsatta kunskapsmål.

Emmaboda faller alltså mycket väl ut i jämförelse med sig själv över tiden och även över riksgenomsnittet inom alla studerade områden förutom för *skolbiblioteket*.

Tabell II:4: Skolmiljö

C 3 – Vad tycker du om...? (mycket bra/ganska bra, %) ²⁷	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolmiljön	94	81	95	74	68	87
Skolbiblioteket	35	19	76	66	61	82
Skolmaten	25	21	72	35	38	58
Undervisningen	-	83	100	62	75	91
Möjligheten att få extra hjälp/stöd av lärarna om du behöver det	78	58	95	64	62	84
Elevhälsan	-	13	91	-	53	86
Tillgången till datorer	-	87	100	-	75	90
Lärarna	-	78	94	-	76	90

Inflytande och delaktighet i skolan

För att skolungdomarna ska kunna vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i skolan måste de först vara medvetna om sina möjligheter och rättigheter. Nästa steg i processen är att veta inom vilka områden de kan påverka och vilka forum som är tillgängliga till inflytande och delaktighet. För att inflytande och delaktighet sedan ska fungera måste skolans personal i sin tur respektera de forum som finns och uppmuntra skolungdomarna till delaktighet.²⁸

Vad gäller skillnaden mellan vilket inflytande eleverna *vill* ha och faktiskt upplever att de *får* i skolan, finns intressanta detaljer att studera i tabell II:5. Resultatet visar att andelen som vill påverka olika faktorer ligger klart lägre 2015 jämfört med förra mätningen för Emmabodas elever. År 2015 vill de påverka mer gällande *läxorna* och *skolmaten*, medan nivån är betydligt mer konstant för riket, om än med någon procentenhet neråt även där. Motsatsen gäller vad eleverna upplever sig få påverka som gått upp för alla studerade områden sedan 2012. Elevernas uppfattning av påverkan är klart större än hos övriga riket. När det gäller vad de vill påverka finns inte en lika tydlig trend gentemot riket, utan de vill lite mer för vissa områden och lite mindre för andra.

²⁷ 2015 togs svarsalternativet ”varken bra eller dåligt” bort. Det innebär generellt sett högre procentsatser 2015.

²⁸ Wågman 2011.

Tabell II:5: Delaktighet i skolan

C 4 – Hur mycket vill/får du som elev vara med och bestämma om följande (våldigt mycket/ganska mycket, %)		EMMABODA			RIKET		
		2009	2012	2015	2009	2012	2015
Vad jag får lära mig	<i>VILL</i>	93	80	75	80	78	73
	<i>FÅR</i>	53	45	46	42	36	35
Hur vi ska arbeta	<i>VILL</i>	85	82	69	47	83	83
	<i>FÅR</i>	65	53	59	55	53	53
Läxorna	<i>VILL</i>	81	80	87	77	78	76
	<i>FÅR</i>	45	44	54	34	32	32
Proven	<i>VILL</i>	71	78	89	79	79	75
	<i>FÅR</i>	36	33	63	40	39	37
Schemat	<i>VILL</i>	72	87	79	77	76	73
	<i>FÅR</i>	38	12	38	21	20	22
Maten	<i>VILL</i>	71	79	63	75	75	73
	<i>FÅR</i>	12	12	29	16	17	20
Skolans regler	<i>VILL</i>	53	63	54	58	58	53
	<i>FÅR</i>	32	31	44	20	21	25
Skolmiljön inne	<i>VILL</i>	73	63	55	71	67	63
	<i>FÅR</i>	47	31	50	32	27	30
Skolmiljön ute	<i>VILL</i>	40	48	40	49	53	51
	<i>FÅR</i>	22	17	42	20	21	25

Sammanfattning

- Den generella trivseln i skolan upplevs som hög i Emmaboda där i drygt nio av tio elever är nöjda med skolmiljön, samt lite mindre än nio av tio trivs med stämningen i skolan.
- Mobbning, sexuella trakasserier och våld förekommer i lägre sträckning än i övriga riket, medan rasism förekommer i lite högre utsträckning.
- Uppfattningen att skolan agerar om en lärare kränker en elev är relativt hög i Emmaboda jämfört med riket.
- Emmaboda faller mycket väl ut i jämförelse med sig över tid och ungdomar är mer tillfreds med sin skolgång än ungdomar i riket.
- Ungdomar i Emmaboda och riket *vill* generellt sett gärna vara med och påverka och ha inflytande, betydligt mer än vad de upplever att de *får*.
- Andelen elever i Emmaboda som vill påverka olika faktorer ligger klart lägre 2015 jämfört med 2012 för Emmabodas elever. Motsatsen gäller vad eleverna upplever sig få påverka som gått upp för alla studerade områden sedan förra mätningen. Elevernas uppfattning av påverkan är klart större än hos övriga riket.

Politik och samhälle

Målsättningen i demokratiska samhällen är att alla människor ska känna delaktighet och har möjligheter till inflytande inom områden som berör dem.

Intresse på nationell och internationell nivå

Intresset för *vad som händer i andra länder* är större än intresset för *samhällsfrågor i allmänhet* och har så varit över tid. Luppstudien 2015 visar på ett ökat intresse på riksnivån för frågor kring *politik*, *samhällsfrågor i allmänhet* och *vad som händer i andra länder*, medan denna tendens inte finns i Emmaboda. I Emmaboda är det tvärt om, intresset för såväl politik, som samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder har minskat.

Intresset för *politik* bland Emmaboda kommuns ungdomar har minskat med svaga två procentenheter mellan 2012 och 2015 och ligger exakt på samma nivå som riket. Detsamma gäller intresset för *allmänna samhällsfrågor* som minskat med nio procentenheter från 51 ner till 42 procent (jfr med en riksökning på sju procentenheter upp till 51 procent 2015). Intresset för internationella händelser har minskat för Emmaboda med åtta procentenheter för att nu uppgå till 55 procent (jfr 62 procent för riket), se tabell II:6.

Tabell II:6: Intresse för politik och samhällsfrågor

D 1 – Hur intresserad är du av...? (mycket/ganska intresserad, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Politik	25	40	38	24	30	38
Samhällsfrågor i allmänhet	37	51	42	44	44	51
Vad som händer i andra länder	54	63	55	56	53	62

Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor

Knappt fyra av tio är intresserade av politik som framgick i tabell II:6. Intresset för politik hänger nära samman med uppfattningen av att kunna vara med och påverka utvecklingen i ett demokratiskt samhälle. I Emmaboda anser 42 procent att de kan vara med och påverka, jämfört med 21 procent i riket 2015, se tabell II:7. Det förefaller som att intresset bland ungdomarna till att vilja vara med och påverka till och med är lite större (se tabell II:8) än vad som framkom av det politiska intresset i tabell II:6. En orsak till denna skillnad kan vara ovana och bristande insyn i och förståelse kring politikens organisation och funktionssätt. Upplevelsen av möjligheter till inflytande har succesivt ökat både i riket och bland ungdomar i Emmaboda.

Tabell II:7: Möjligheter till inflytande

D 3 – Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? (mycket/ganska stora, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	8	11	42	11	16	21

Det är positivt att ungdomarna uppfattar att deras *möjligheter till inflytande* har ökat över tid och det är intressant att gruppen ungdomar som vill vara med och påverka ligger på en ganska jämn hög nivå både i Emmaboda och riket (51 jfr 50 procent 2015). Emmaboda ligger således aningen högre än övriga riket, se tabell II:8.

Tabell II:8: Viljan att påverka

D 4 – Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun? (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	35	51	51	41	42	50

När ungdomarna fritt fick ange vad de skulle vilja påverka är mötesplatser, integrering och trygghet mest framträdande.

”Snälla bygg en klubb, där man kan träna riktigt (box, Thaiboxning eller kickboxning). I denna kommunen finns ingenting att göra, därför röker och dricker många ungdomar.”

”Frågor om vad som anses vara rätt och vad som anses vara fel, hur ofta event inom nöje och politik ska förekomma och vad sådana event ska innehålla bl.a.”

”Integrering i Emmaboda, hantera rasismen som växer och skapa större trygghetskänsla. Emmaboda spårar och det känns som att det är mycket man vill påverka.”

”Det pågår online-mobbning och anonym kränkning. Många yngre har börjat ta droger och högstadiet håller på att rasa ihop socialt. Emmaboda känns inte lika säkert längre.”

I enlighet med ovanstående resultat är andelen ungdomar som *inte är tillräckligt intresserade* av att påverka betydligt färre i Emmaboda än riket (23 jfr 59 procent 2015). Mönstret är liknande för grupperna som upplever *inte tro det spelar någon roll* om de är med och påverkar i frågor som berör dem, samt de som anser sig *inte ha tid*. I samtliga fall har minskning skett mellan 2012 och 2015, vilket antyder att ungdomarna i Emmaboda blivit betydligt mer engagerade än tidigare till att vilja vara med och påverka än ungdomarna i övriga riket, se tabell II:9.

Tabell II:9: Anledningar till att *inte* påverka

D 4d – Av vilka anledningar vill du inte vara med och påverka?	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag kan för lite om hur jag ska göra	36	0	5	32	28	29
Jag är inte tillräckligt intresserad	55	59	23	31	56	59
Jag har inte tid	27	27	15	27	27	29
Jag tror inte det spelar någon roll	33	37	13	30	32	27
Annat	6	8	3	9	8	6

Ungdomars förtroende för vuxna personer

Ungdomars *förtroende för vuxna* är i Emmaboda lite högre än för riket (84 jfr 73 procent). Även om förtroendet för vuxna i allmänhet är relativt högt, finns det ändå en grupp ungdomar som har begränsat eller inget förtroende (16 jfr 27 procent, 2015).

Förtroende för *politiker* är högre i Emmaboda än i riket (42 jfr 34 procent), vilket inte är ett speciellt förvånande resultat med tanke på det relativt höga intresset för politik bland ungdomarna i Emmaboda.

Sammanfattning

- Ungdomarnas intresse för politik, samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder har minskat i Emmaboda medan det har ökat i riket. Intresset för politik ligger på samma nivå i Emmaboda som i riket, medan nationella och internationella samhällsfrågor är lägre i Emmaboda än övriga riket.
- Det finns en utbredd känsla bland ungdomarna i riket av att inte kunna vara med och föra fram sina åsikter och påverka speciellt mycket. Denna känsla är betydligt mindre i Emmaboda, endast hälften så stark.
- Ungdomar i Emmaboda har ett högre förtroende för vuxna sett ur riksperspektivet.
- Förtroendet för politiker är högre bland ungdomarna i Emmaboda än övriga riket.

Trygghet

Trygghet är en känsla som kan vara svår att definiera eftersom upplevelsen av trygghet ofta är ospecifik och subjektiv. Tryggheten kan handla om den egna personen, oro för andra personer i sin omgivning samt oro för fysiska platser i samhället.

Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser

Upplevelsen av trygghet är hög på samtliga av samhällets fysiska platser som är jämförbara över tid, i synnerhet *i hemmet* och *på väg till och från skolan*. Känslan av trygghet har stadigt minskat över tid oavsett var i landet ungdomarna bor. I Emmaboda har känslan av trygghet under de sex senaste åren gått ner mellan 30-50 procentenheter, vilket är lite mera än för övriga riket.

Hemmet är den fysiska plats i en människas liv som ska erbjuda lugn och ro. Ungdomar i Emmaboda upplever samma grad av trygghet i hemmet som riket (84 jfr 86 procent 2015), se tabell II:10. Trots att gruppen ungdomar som upplever hemmet som den tryggaste platsen är hög, är det ändå en grupp som upplever det som inte alltid tryggt i både Emmaboda och riket (16 jfr 14 procent 2015).

I skolan och *på väg till och från skolan* är ytterligare platser där ungdomar bör kunna känna sig trygga. Trygghetskänslan på väg till och från skolan har minskat över tid. Minskningen var på 28 procentenheter mellan 2012 och 2015 i Emmaboda medan den var 17 procent för riket. Tryggheten på väg till eller från skolan kan kopplas samma med känslan av trygghet *i skolan*. I Emmaboda upplever ungdomarna en något högre grad av trygghet i skolan än övriga riket (73 procent jfr 64 procent 2015), vilket innebär att ungefär var fjärde Emmabodaelev känner sig mindre trygg i skolan. Upplevelsen av trygghet i hemmet, till och från skolan samt i skolan kan sättas i relation till om ungdomarna blivit utsatta för våld, hot och trakasserier i det egna hemmet eller skolan. Som framgår av tabell II:10 nedan gäller liknande nedåtgående värden för de resterande fysiska platser som studien undersöker både i Emmaboda och i riket, det vill säga på *stan* (minus 12 jfr 16 procentenheter), på *buss, tåg eller liknande* (minus 21 jfr 16 procentenheter), på *Internet* (minus 17 jfr 9 procentenheter), på *ungdomens hus/fritidsgård* (minus 13 jfr 12 procentenheter).

Tabell II:10: Trygghet på fysiska platser

E 2 – Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen? (alltid, %) ²⁹	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
I hemmet	94	93	84	92	87	86
I mitt bostadsområde	-	-	70	-	-	63
På väg till eller från skolan	96	89	61	85	79	62
I skolan	-	-	73	-	-	64
På stan eller i centrum	71	51	39	57	47	31
På buss, tåg eller liknande	67	58	37	54	49	33
På Internet	-	64	47	-	54	45
På träningen eller annan fritidsaktivitet	-	-	51	-	-	59
På ungdomens hus, fritidsgård	74	40	27	70	34	22

Hot, våld och kränkande/orättvis behandling

Omfattningen av ungdomarnas upplevelse av att ha utsatts för *hot*, *stöld*, *misshandel* och *sexuellt våld/utnyttjande*, samt *kränkande/orättvis behandling* och *mobbning* har på riksbasis ökat med nån procentenhet under senaste tre årsperioden. Mellan 2012 och 2015 ökade *stöld* med nio procentenheter i Emmaboda. (från 13 till 22 procent). *Hot* har ökat med två procentenheter från nio till elva. *Misshandel* minskat med en procentenhet samt *sexuellt utnyttjande* lite mer än fördubblats (från två till fem procent)³⁰.

Tabell II:11: Hot, våld och trakasserier

E 1 – Har något av det hänt dig under de senaste sex månaderna? ³¹	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Någon har hotat mig	12	9	11	12	10	15
Någon har stulit från mig	8	13	22	11	10	14
Jag har blivit utsatt för misshandel	10	6	5	5	3	4
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	0	2	5	3	3	3

Ungdomar som blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller utfrysning under de senaste sex månaderna hade ökat bland ungdomarna oavsett var i landet de är bosatta. I Emmaboda var det en ökning med fyra procentenheter, medan ökningen i riket var betydligt högre, en dryg fördubbling, från åtta till sjutton procentenheter, se tabell II:12. Det är en ganska oroande utveckling och en tendens som bör uppmärksammas.

²⁹ 2015 ändrades svarsalternativen till alltid/oftast/sällan/aldrig från ja alltid/ja oftast/nej. Det kan ha påverkat lägre värden 2015. **OBS!** Svarsalternativet ”alltid” anges i trygghetsfrågorna. Läggs svarsalternativet ”oftast” till blir svarsfrekvensen betydligt högre. Det resulterar i att känslan av trygghet kan uppfattas som att nedgången inte är så drastisk, som det är nu förefaller.

³⁰ Eftersom antalet utsatta är lågt bör resultaten tolkas och behandlas med viss försiktighet. Mörkertalet är ofta stort i dessa avseenden, och då främst vid utsatthet av sexuellt våld/utnyttjande. Anledningen bedöms ofta vara kopplad samman med skam och skuld hos den utsatta. Notera också att det 2015 var 13 ungdomar (av 257) som uppgav att de utsatts för sexuella trakasserier.

³¹ Svarsalternativen har ändrats 2015 till ja/nej/vill inte svara från att man tidigare endast fyllde i ”ja” om man råkat ut för någon incident.

Tabell II:12: Utsatthet

E 3 – Har du blivit mobbad, trakasserad eller utfrys de senaste sex månaderna (ja, %) ³²	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	6	7	11	8	8	17

Av de ungdomar som upplever att de blivit hotade, trakasserade och kränkta sker det främst i skolan, vilket innebär att det sker i klassrummen eller på rasterna, samt på väg till och från skolan. Ungdomarnas utsatthet är lägre i Emmaboda jämfört med riket (elva jfr 17 procent).

Den näst vanligaste plats som ungdomar blir utsatta för kränkande/orättvis behandling eller övergrepp är den digitala sfären. Utsattheten sker då via Internet/mobil och följer på sätt även med ungdomarna in i den privata sfären; när ungdomarna går in och ska läsa sin e-post, läser inlägg på sociala medier, läser eller skriver sms/mms, ringer eller surfar på nätet. Utsatthet via den digitala sfären har haft en ökning mellan 2012 och 2015. Andelen ungdomar som utsatts är densamma oavsett var i landet de bor.

Ungdomar som blivit *orättvist behandlade* och mått dåligt av det har över tid ökat i Emmaboda (plus 15 procentenheter senaste Lupp perioden). Även i riket har det skett en ökning (plus fyra procentenheter sedan 2012), se Appendix tabell AII:5.

Ungdomar som utsatts för orättvis behandling och mått dåligt av det blev utsatta främst av *andra ungdomar, familj/släkt, personal inom skolan eller annan person*. I Emmaboda var det betydligt färre som blev utsatta av andra ungdomar än i riket (18 jfr 51 procent 2015). Vad gäller ungdomar som blivit utsatta av familj/släkt är det betydligt färre i Emmaboda jämfört med riket (åtta jfr tjugosju procent 2015). Inga kände sig orättvist behandlad av personal inom skolan³³. Tillfredsställande är att majoriteten vet vart de ska vända sig när de blivit illa behandlade och mår dåligt av det. Trots det finns ändå en grupp som inte vet (20 procent i Emmaboda och 18 procent i riket 2015). Vad det beror på och hur man ska kunna nå dessa sista är värt att titta närmare på.

Sammanfattning

- Drygt åtta av tio ungdomar i Emmaboda känner sig alltid trygga i sina egna hem, med en nedgång från drygt nio av tio sedan förra mätningen.
- Känslan av trygghet på väg till och från skolan, i skolan, på stan eller i centrum, på buss tåg eller liknande, på Internet samt på fritidsgård har minskat betydligt under senaste tre åren. Känslan av trygghet på dessa platser är liknande den som finns för riket.
- Stöld har ökat drastiskt i Emmaboda under de senaste tre åren för nu att ligga högt över riksgenomsnittet. Hot har ökat något, men ligger fortfarande under riksgenomsnittet. Misshandel och sexuella trakasserier ligger 2015 strax över rikets medelvärde.
- Ungdomar som blivit utsatta för orättvis behandling och mått dåligt av det har främst blivit det av andra ungdomar, familj/släkt. Majoriteten av ungdomarna vet vart de ska vända sig om de blivit illa behandlade och mår dåligt av det, men en mindre andel har inte kunskap om detta.

³² 2015 ändrades svarsalternativen till ja under en längre period/ja enstaka gånger/nej från ja/nej. Det kan ha påverkat högre värden 2015.

³³ Andra fysiska platser ungdomar i riket blivit utsatta för orättvis behandling av personal är: socialtjänsten, organisation/föreningar, sjukvården, fritidsgårdar eller annan verksamhet.

Hälsa

Hälsa är ett komplext fenomen som ofta är sammankopplat med flera olika beståndsdelar i en persons liv. Enligt MUCF är det en rad faktorer som spelar roll för en persons hälsotillstånd. Det är faktorer som självförtroende/självförtroende, levnadsvanor, sexuell läggning, ekonomisk situation, koppling till arbetsmarknaden, samt olika former av kränkningar.³⁴ Ett annat område som Folkhälsomyndigheten lyfter fram är skolstress. Skolstressen har sin grund i:

- strävan att få bra betyg
- en press i mycket eget ansvar
- att ha för höga krav
- att nå skönhetsidealet som förmedlas via media och reklam
- tidsbrist³⁵

Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd

Drygt 80 procent av ungdomarna i Emmaboda uppger att de har mycket god eller förhållandevis god hälsa. Tretton procent har varken bra eller dålig hälsa och sex procent har ganska dålig eller mycket dålig hälsa.

Tabell II:13: Fysiska och psykosociala besvär

F 2 – Hur ofta har du haft följande besvär de senaste sex månaderna? (minst flera gånger i veckan, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Huvudvärk	12	15	11	20	20	18
Ont i magen	12	13	14	11	14	14
Känt dig stressad	20	33	29	27	41	45
Känt dig nedstämd	-	-	19	-	-	26
Svårt att somna	27	31	24	17	30	28
Sovit dåligt på natten	29	27	26	21	29	26

Vad gäller psykosociala besvär är stress den enskilda faktor som tycks ökat mest och med en klar trend i riket. Även i Emmaboda är stress den enskilda besvärliga faktor som flest ungdomar uppger att de känner av, men i betydligt mindre utsträckning än för riket i övrigt (29 jfr 35 procent 2015). Ur tabell II:13 framgår att ungdomar i Emmaboda för övrigt har lite mindre huvudvärk, känner sig lite mindre nedstämda och har lite lättare för att somna på natten. För övrigt är skillnader små eller inga mellan Emmaboda och riket.

Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger

Kost, träning och alkohol är exempel på levnadsvanor som undersöks i Lupp. Innan resultaten presenteras bör något sägas om hur de kan kopplas samman med hälsotillståndet. Regelbunden träning bidrar ofta till en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. I Emmaboda tränar drygt sex av tio ungdomar, så att de är andfädda flera gånger i veckan, vilket överstiger riksgenomsnittet något. Relationen mellan träning, kost, alkohol och psykosociala besvär kan se ut på lite olika sätt. Att hoppa

³⁴ Ungdomsstyrelsen, 2007.

³⁵ Folkhälsomyndigheten 2016; SOU 2006:77.

över en måltid kan leda till magont, men magont kan även leda till att en måltid hoppas över. Utebliven måltid leder till andra psykosociala besvär (huvudvärk, trötthet m.fl.). Viktigt att komma ihåg är att hälsotillståndet påverkas av en kombination av faktorer.

Bra och regelbunden kosthållning medför, precis som regelbunden träning, en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. Riksgenomsnittet för att hoppa över frukost har över tid varit relativt konstant kring 33-34 procent. Det är en högre andel av Emmabodas ungdomar som väljer att *hoppa över frukost* (44 procent) jämfört med riket. *Lunch* är samma som för riket (13 jfr 13 procent i riket) och *middag* (13 jfr tio procent) är det något flera som väljer hoppa över jämfört med riket.

Konsumtionen av *alkohol*, *tobak* och *droger* har över tid minskat både i Emmaboda och riket. Trots det är det ändå några få som röker, snusar, dricker folköl eller starkare alkoholhaltiga drycker, samt använder narkotika av olika slag. Konsumtionen av *alkohol* är liknande i Emmaboda jämfört med riket 2015 för folköl, medan det är en något större andel som dricker starksprit jämfört med riket. Något färre *röker* och några flera *snusar* i Emmaboda än i riket, se tabell AII:6. Cirka 37 procent av Emmabodas gymnasieungdomar uppger att de *får dricka alkohol för sina föräldrar*. De vanligaste sätten att få tag på alkohol är genom *kompisar/kompisars syskon*, *flickvän/pojkvän/partner*, eller *från annan vuxen*. Inte heller här har det skett någon förändring över tid. Användningen av *narkotika* har ökat kraftigt de senaste tre åren med sju procentenheter, vilket överstiger siffrorna för riket med fem procent, se tabell AII:8.

Sammanfattning

- Drygt tre fjärdedelar av ungdomarna upplever sitt hälsotillstånd som gott. Även om så är fallet, finns tendenser till olika psykosociala besvär. Det besvär som utmärker sig är känslan av stress. Upplevelsen av stress är betydligt lägre i Emmaboda än i riket, liksom alla andra psykosociala besvär.
- Sex av tio ungdomar tränar så att de är andfädda flera gånger i veckan, vilket motsvarar riksgenomsnittet.
- Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det är fler som väljer att hoppa över frukost och middag jämfört med riket, medan det är några färre som hoppar över lunchen.
- Konsumtionen av snus, tobak och alkohol är i stort sett samma som riksgenomsnittet, förutom att några flera dricker starksprit. Bland de ungdomar som konsumerar alkohol är det vanligaste sätten att få tag på det genom *kompisar/kompisars syskon* eller genom *partnern*. Droger används i högre utsträckning än tidigare, och ligger nu på en lite högre nivå än rikets.

Arbete

Ungdomars relation till och etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden är viktiga aspekter när det gäller synen på skolans roll i förhållande till framtiden. Många ungdomar tar sina första steg in på arbetsmarknaden genom extra- och sommarjobb och en del som inte har planer på att läsa vidare gymnasiet börjar planera för att söka jobb för att lösa sin försörjningsfråga.

Extrajobb och sommarjobb

Andelen ungdomar som har ett *extrajobb* är i Emmaboda jämförbart med rikets (24 jfr 25 procent). *Sommarjobb* å andra sidan är det fler ungdomar som hade i Emmaboda 2015, 82 procent jämfört med 68 procent i riket 2015. Det vanligaste sättet för ungdomar att få sommarjobb är genom sina sociala nätverk, det vill säga någon i den närmaste familjen alternativt annan släkting eller bekant.

Tabell II:14: Extra- och sommarjobb

G 1 & 2 – Arbete (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Har du något extrajobb just nu?	-	18	24	-	25	25
Hade du ett sommarjobb i somras?	65	84	82	65	68	68

Sammanfattning

- Andelen ungdomar med extrajobb i Emmaboda har ökat sedan 2012 och ligger i paritet med riket, cirka en fjärdedel.
- Fler ungdomar i Emmaboda etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden genom sommarjobb jämfört med ungdomar i övriga riket.
- Bland ungdomar som sommarjobbat var det vanligaste sättet att få det genom egna sociala nätverket.

Framtid

Majoriteten av ungdomarna har planer på att läsa vidare efter gymnasieskolans slut. Intresset för att läsa vidare efter gymnasiet har ökat med nästan det dubbla och är idag högre i Emmaboda än i riket (32 jfr 22 procent). Vad som för övrigt sticker ut något i tabell II:15 är att en något mindre andel ungdomar i Emmaboda både vill jobba utomlands samt resa efter gymnasiet. Något fler vill även börja arbeta inom eller i närliggande kommun, annars är det inga större skillnader gentemot övriga riket.

Tabell II:15: Planer efter gymnasiet

H 1 – Vad skulle du helst vilja göradirekt efter gymnasiet? ³⁶	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Studera på högskola/universitet i Sverige	17	18	32	18	25	22
Studera utomlands	10	9	3	9	4	8
Studera på Komvux	0	0	0	0	1	1
Studera på folkhögskola	2	0	5	1	1	1
Jobba här i kommunen eller i en kommun i närheten	19	16	21	14	22	16
Jobba någon annanstans i Sverige	10	18	8	9	11	9
Jobba utomlands	6	7	3	13	7	10
Resa	31	22	11	22	10	20
Annat	2	4	0	4	4	4
Vet inte	0	5	18	6	14	8

³⁶ 2009 var frågeformuleringen: ”Om du hade alla möjligheter, vad skulle du då helst göra efter grundskolan?”

Flyttplaner

De viktigaste skälen till att vilja flytta från kommunen är arbete eller studier. Ända sedan 2009 har andelen Emmabodsungdomar som planerar att flytta från kommunen ökat, en trend som går igen för riket, se tabell II:16. Anledningarna till flytt för både arbete och studier är högre i Emmaboda än i riket (för arbete 46 jfr 44 procent; för studier 65 jfr 51 procent), se tabell AII:10.

Tabell II:16: Flyttplaner

H 3 – Tror du att du kommer flytta från den kommun där du bor?	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja	56	67	70	60	62	73
Nej	12	6	30	12	9	27

Sociala relationer och framtidsutsikter

Det bästa med Emmaboda kommun, enligt ungdomarna, är kompisar eller partner (39 procent 2015) samt närheten till familjen/släkten (36 procent 2015). En liknande observation kan göras för riket. Se fullständig redovisning av vad som är bra att med kommunen i Appendix tabell AII:11.

Vidare kan koppling till ungdomarnas uppfattning attom de får gifta sig med vem de vill göras. Upplevelsen av valfriheten av framtida maka/make är något högre i Emmaboda än riket (85 jfr 91 procent 2015). Trots den höga valfriheten finns det ändå en grupp ungdomar som inte får välja helt fritt. Aspekter som har betydelse i valet av maka/make/partner är: *bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min egen familj* eller *om personen är av ett annat kön än mig*. Skillnaderna är inte särskilt tydliga i varken Emmaboda eller riket över tid. Se tabell Appendix AII:12.

Generellt sett verkar ungdomarna i Emmaboda se lite mer positivt på framtiden än vad ungdomar gör i riket, (92 jfr 97procent). Positivt är att majoriteten ser ljust på sin framtid, men trots det finns ändå en liten grupp om tre respektive åtta procent av ungdomarna i Emmaboda och landet som inte gör det. Frågan som bör ställas är: Vad beror det på?

Sammanfattning

- Generellt sett ser ungdomarna i Emmaboda lite mer positivt på framtiden (drygt nio av tio) än vad ungdomar i riket gör.
- Den vanligaste aktiviteten efter gymnasiet är i fallande ordning; att ungdomarna går vidare till högre studier inom Sverige eller börja arbeta inom kommunen eller i en närliggande kommun eller reser.
- De vanligaste anledningarna till flytt från kommunen är; studier och arbete, samt närheten till en större stad.
- Enligt ungdomarna är det bästa med kommunen närheten till kompisar eller flickvän/pojkvän/partner, familj och släkt, samt att det är en bra miljö för barn att växa upp i.

Slutsatser

I detta slutsatskapitel lyfts studiens viktigaste resultat fram samt belyser resultat som utmärker sig genom att siffrorna avviker på ett speciellt sätt uppåt eller neråt gentemot riksgenomsnittet eller gentemot den egna kommunen över tid. Avsikten är som inledningsvis nämnt, att fungera som en värdemätare i tiden, samt ge ett komprimerat underlag över hur ungdomarna upplevt sin livssituation över tid avseende de fokuserade områdena: Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete samt Framtid. Förhoppningsvis kommer resultaten att fungera som ett underlag för att identifiera olika behov som i sin tur kan leda till lämpliga åtgärdsplaner och konkreta handlingsinsatser för det fortsatta ungdomspolitiska arbetet.

I kapitlet refererar ”ungdomar” och ”elever” till såväl elever i årskurs 8 som elever i gymnasiet årskurs 2. Om resonemanget endast berör en av dessa grupper framgår det av texten. När det talas om Åk 8 och Åk 2 avser det alltid Emmabodaelever och inte elever i övriga riket.

Fritid

En stor del av människors vardag handlar om att få livets alla delar att gå ihop, så även för ungdomar. Det handlar om att fördela tiden och uppmärksamheten mellan skola, fritid och familjen efter de förutsättningar som ges. På det stora hela är ungdomarna i Emmaboda nöjda med sin fritid.

Emmabodas Åk 8 ungdomar är i jämförelse med riket inte lika nöjda med sin fritidssituation. Drygt sex av tio är ganska eller mycket nöjda med fritiden (jfr drygt åtta av tio i riket). Sex av tio anser att det finns mycket att göra på fritiden vilket också ligger undre rikssnittet som är drygt sju av tio. Åk 2 eleverna är däremot mer nöjda, nio av tio svarade att de är mycket eller ganska nöjda med sin fritid. Motsvarande för riket är drygt åtta av tio. Den populäraste och vanligaste fritidssysselsättningen bland ungdomar är idrott/träning, oavsett om det är strukturerad träning inom föreningslivet eller annan form av mer egen fri oorganiserad träning.

Det efterfrågas i både Åk 8 och Åk 2 efter möjligheter till ett bredare urval av vanliga aktiviteter, såsom till exempel idrottsanläggningar, samt mötesplatser att kunna umgås med vänner på.

Hälften av alla ungdomar i Emmaboda är medlemmar i en förening. Möjligheterna till att kunna utöva olika fritidsaktiviteter (om det finns intressanta aktiviteter, kostnader, svårigheter att ta sig till och från) upplevs som lite mer problematisk bland både Åk 8 och Åk 2 ungdomarna i Emmaboda jämfört med riket. Kostnaderna upplevs som ett mindre problem för Åk 2 eleverna än Åk 8.

Trots vissa skillnader är umgängesmönstren i Emmaboda och riket likartade, där viktiga mötesplatser är *hemma hos varandra, på sociala medier och utomhus*. Det som sticker ut är att ungdomarna i betydligt mindre utsträckning umgås i *idrottshall/sporthall* och i *galleria eller på köpcentrum*, men lite mera på *sociala medier*.

Skola

Det är mycket stora skillnader i hur Åk 8 och Åk 2 eleverna upplever sin skolmiljö, där Åk 8 är relativt negativa och ligger under rikssnittet för det mesta, medan motsatsen gäller för Åk 2.

Skolan lägger grunden för ungdomarnas framtida förutsättningar för fortsatta studier på gymnasial och eftergymnasial nivå, samt för möjligheter till arbete. Mycket av ungdomarnas tid läggs i skolan och i de sociala relationer som utvecklas där. För att ungdomarna ska må bra, kunna utvecklas till självständiga och trygga individer med förmåga att skapa goda sociala relationer, är det viktigt att skolan inte bara är en plats för kunskapsutveckling, utan även en plats för trivsel samt uppmuntra till nyfikenhet och engagemang. För att det ska vara möjligt är det viktigt att ungdomarna känner en grundläggande social och fysisk trygghet och tillhörighetskänsla i skolmiljön.

Den generella trivseln i skolan upplevs av Åk 8 eleverna som relativt låg i Emmaboda och är betydligt högre i riket. *Stämningen i skolan* har gått ner med 28 procentenheter de senaste tre åren och ligger långt under rikets nivå och upplevelsen av *skolmiljön* har gått ner 25 procentenheter sedan 2012. Motsatsen gäller för Åk 2 med hög upplevelse av trivsel i skolan där drygt nio av tio elever är nöjda med skolmiljön, samt lite mindre än nio av tio trivs med stämningen i skolan.

Rasism, mobbning, våld och olika former för *trakasserier* förekommer. För eleverna i Åk 8 förekommer både våld, mobbning, rasism och sexuella trakasserier i betydligt högre utsträckning än i övriga riket. Åter råder motsatsförhållandet för Åk 2 där mobbning, sexuella trakasserier och våld förekommer i lägre sträckning än i övriga riket, medan rasism förekommer i lite högre utsträckning. Problem existerar alltså i grundskolan och det förebyggande arbetet behöver fortsätta och vidareutvecklas.

Den grupp ungdomar som upplever att trivseln i skolan är hög är i stor utsträckning samma personer som anser att skolan hanterar problem med mobbing såväl som kränkande behandling på ett bra sätt.

Generellt sett är ungdomar i Åk 8 både Emmaboda och riket mindre nöjda med sin skolgång än vid 2012. För Emmabodaelevernars del gäller försämringarna gentemot sig själv allt, förutom *elevhälsan*. Gentemot riket är allt sämre, förutom *tillgången till datorer*, och *biblioteket*. Åter är skillnaden stor gentemot Åk 2 där ungdomar är mer tillfreds med sin skolgång än ungdomar i riket och faller även mycket väl ut i jämförelse med sig själv över tid.

Det som utmärker sig som minst bra i skolmiljön, både i Emmaboda och i riket är *skolmaten*. Sju av tio ungdomar i Åk 8 anser att skolmaten kan förbättras, vilket är en större andel än riksgenomsnittet, medan motsvarande endast gäller för tre av tio Åk 2 elever.

När det gäller om *lärare och elever bemöter varandra med respekt*, är det åter stora skillnader mellan årskullarna, där knappt tre av tio i Åk 8 respektive drygt åtta av tio i Åk 2 anser att lärare och elever respekterar varandra. Ungdomarnas uppfattning om hur skolan agerar om en *lärare kränker en elev* är relativt låg, oavsett var i landet ungdomarna är bosatta. Även här är det i Emmaboda skillnad mellan Åk 8 och Åk 2, där drygt tre av tio elever i Åk 8 anser att skolan agerar om en lärare kränker en elev, medan fem av tio anser samma sak i Åk 2. Resultaten visar att grundskoleelevers tilltro till skolans agerande vid kränkande/orättvis behandling är bristfällig och att det är ett område som kan behöva arbetas vidare med och förbättras, både lokalt, regionalt och nationellt.

Lupp-undersökningen fördjupar sig i nio områden kring vad tonåringarna upplever att de *vill* och *får* vara medbestämmande i kring skolan. De nio områden är; *vad jag får lära mig, hur vi ska arbeta, läxorna, proven, schemat, maten, skolans regler* samt *skolmiljön inne och ute*. Samma relation råder i Emmaboda som i riket, ungdomarna *vill* påverka mer än de upplever att de *får*.

I Emmaboda har intresset bland Åk 8 eleverna för att vilja vara med och påverka gått ner sedan 2012. När det gäller vad eleverna i Emmaboda *får* vara med och påverka, har även det gått ner sedan 2012. Skillnaderna emot riket är inte så stora för vad de *vill* vara med och bestämma, men större för vad de *får* vara med och bestämma. Andelen Åk 2 elever som *vill* påverka olika faktorer, ligger klart lägre 2015 jämfört med förra mätningen 2012. Motsatsen gäller för vad eleverna upplever sig *få* påverka, vilket gått upp för alla de studerade områden sedan förra mätningen. Elevernars uppfattning av att få vara med och påverka är klart högre än i övriga riket.

Politik och samhälle

Som visades i förra avsnittet *vill* ungdomarna generellt vara delaktiga och ha inflytande över beslut som berör dem, samtidigt som de upplever att de inte *får* vara med och påverka i sådana beslut, vare sig i skolan eller i samhället i övrigt. Enligt den nya nationella ungdomspolitiken ska ungdomarna ha inflytande och vara delaktiga i samhällsutvecklingen. Utifrån ungdomarnas upplevelser har Emmaboda fortsatt behov av att prioritera det ungdomspolitiska arbetet. Ungdomarna behöver mer information om vad de kan ha inflytande över i skolan och samhället i övrigt, samt hur de kan vara delaktiga och vilka möjligheter till påverkan som faktiskt finns.

Det allmänna samhällsengagemanget har sedan 2012 gått upp markant för Åk 8 eleverna i Emmaboda, vad gäller *politik* så väl som *allmänna samhällsfrågor* och *internationella frågor*. Samtidigt har intresset för frågorna har minskat för Åk 2 eleverna, medan intresset fortsatt öka i riket. Intresset för politik ligger på samma nivå i Emmaboda som i riket, medan nationella och internationella samhällsfrågor är lägre i Emmaboda än övriga riket.

Åk 8 ungdomarnas intresse för vad som händer i andra länder är större än för inrikesfrågor i både Emmaboda kommun och i riket.

Det finns en utbredd känsla bland ungdomarna i riket av att inte kunna vara med och föra fram sina åsikter och påverka speciellt mycket. Denna känsla är betydligt svagare bland Åk 2 eleverna i Emmaboda, endast hälften så stark.

Ungdomarnas intresse för *politik* och *samhällsfrågor* i allmänhet är inte högt. Det kan ha sin grund i att ungdomarna upplever att de *kan för lite* om hur de ska göra, *inte är tillräckligt intresserade*, anser sig *inte ha tid*, samt att *förtroendet för politiker* är relativt lågt. Kunskapen och förtroendet kan bli högre om informationen och närheten till politiken prioriteras. Viljan till att vara med och påverka sådant som berör dem är dock högt, speciellt för frågor rörande fritiden och skolan, så intresset för politik i bemärkelsen att vilja och kunna påverka, är förmodligen större än vad ungdomarna medvetet kopplar samman och uttrycker.

Vad gäller förtroende till vuxenvärlden och auktoriteter visar resultaten att ungdomarna i Emmaboda generellt sett har ett lite högre förtroende för både *vuxna i allmänhet* och för *politiker* än ungdomar i övriga riket.

Ungdomarna i både Åk 8 och Åk 2 vill, enligt citat, ur rapportens öppna svarsalternativ gärna ha inflytande i skolan och fritidsutbudet. Vilka är centrala delar i deras nuvarande livs- och levnadssituation.

Trygghet

Genomgående har alla ungdomarna blivit otryggare på samhällets olika fysiska platser i både Emmaboda och i riket. Känslan av ökad trygghet återfinns på flera platser, från det egna *hemmet* till *skolvägen*, på *bussar*, i *stan*, och på *fritidsgårdar*. Detsamma gäller på *Internet*, vilket i spegling av de senaste årens mediala uppmärksammade kring händelser på sociala medier inte är förvånande.

Hemmet bör vara den plats som inger en människa trygghet. Majoriteten av ungdomarna uppgav att de *alltid* känner sig trygga i hemmet, knappt åtta av tio ungdomar för Åk 8, en minskning med 21 procentenheter från 2012 och drygt åtta av tio för Åk 2, en nedgång på nio procentenheter sedan förra mätningen. Trenden visar att andelen som alltid känner sig trygga i sitt hem minskar i Emmaboda över tid. Anledning till otrygghet i hemmet kan ha sin grund i kränkande/orättvis behandling, våld eller andra

övergrepp, alkohol, drog- eller annat missbruk hos familj och släkt. Att öka andelen ungdomar som alltid känner sig trygga i hemmet är ingen lätt uppgift och fordrar insatser på ett kommun- och regionsövergripande plan, samt att personal inom skolan får kunskap och information om hur de tidigt kan upptäcka tecken som indikerar på utsatthet, oavsett om det är i ungdomens egna hem, i skolan eller på någon annan fysisk plats i kommun. Politiker är viktiga i kommunens arbete att prioritera utsatthet hos unga. Det görs lättast, och kanske även bäst, genom att medvetandegöra och synliggöra problematiken om att det finns barn och ungdomar som är utsatta i det egna hemmet och på samhällets olika arenor.

Genomgående både i Emmaboda och i riket gällande trygghet på samhällets olika fysiska platser, är att andelen ungdomar som alltid känner sig trygga minskar. Andelen som alltid känner sig trygga på samhällets olika arenor är betydligt lägre än motsvarande för riket, och andelen har minskat betydligt mer i Emmaboda jämfört med riket sedan 2012. Speciellt på arenorna i bostadsområdet, i skolan, på fritidsgårdar, på träning samt på Internet.

Ungdomarnas känsla av trygghet påverkas av i vilken utsträckning de varit utsatta för *hot, stöld, misshandel, sexuellt våld/utnyttjande, kränkande/orättvis behandling och/eller mobbning*³⁷. Stöld och hot visar sig vara de kategorier som ökat mest över tid i både Emmaboda och riket. Från låga utgångsiffror har stöld och hot ökat markant för Åk 8 i Emmaboda. Stöld ligger på samma siffror som för riket, medan hot ligger klart över rikets snittvärden. Utvecklingen för misshandel och sexuellt våld har också gått upp och ligger idag på liknande siffror som i riket. För Åk 2 är det istället stölder som ökat drastiskt under de senaste tre åren, för nu att ligga högt över riksgenomsnittet. Hot har ökat något, men ligger fortfarande under riksgenomsnittet. Misshandel och sexuella trakasserier ligger 2015 strax över rikets medelvärde.

Kränkande/orättvis behandling förekommer inte enbart på fysiska platser, utan även i den digitala sfären. Det innebär att ungdomar som utsätts för negativ behandling och övergrepp sällan känner sig fria från det, eftersom mobil/Internet alltid finns tillgänglig dygnet runt, i hemmet och i skolans olika sfärer som klassrummen, skolbiblioteket, på rasterna m.fl. Det går varken att gömma sig, värja sig eller fly ifrån hotet.

Vad gäller *mobbning* anger knappt hälften av Åk 8 eleverna (en ökning på 43 procentenheter sedan 2012) och drygt en av tio av Åk 2 elever uppger att de blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta under de senaste sex månaderna. En ökning med tre respektive fyra procentenheter sedan 2012.

Ungdomar som blivit utsatta för orättvis behandling och mått dåligt av det har främst blivit det av andra ungdomar, familj/släkt eller personal inom skola. Majoriteten av ungdomarna vet vart de ska vända sig om de blivit illa behandlade och mår dåligt av det, men en mindre grupp har inte kunskap om detta.

Hälsa

Generellt uppfattar ungdomarna i Emmaboda sin hälsa som i allmänhet god. Sju av tio Åk 8 ungdomar upplever sitt hälsotillstånd som gott och drygt tre fjärdedelar av Åk 2 ungdomarna gör detsamma. Även om så är fallet, finns tendenser till olika fysiska och psykosociala besvär. Det besvär som utmärker sig är känslan av stress. Ungdomarnas känsla av stress har ofta sin grund i både samhällets och deras egna krav på prestationer. Ungdomar ställer idag höga krav på att klara av och prestera i skolarbetet, utöva

³⁷ Notera att antalet ungdomar som utsatts för stöld, våld eller trakasserier är litet, så resultaten bör tolkas med försiktighet.

och prestera inom idrott/träning, samt att leva upp till förväntningarna inom livets alla områden. Åk 8 ungdomarnas upplevelse av olika förekommande psykosociala besvär, det vill säga *huvudvärk, ont i magen, stress, nedstämdhet, svårt att somna* samt *sovit dåligt*, är högre jämfört med övriga riket. För Åk 2 eleverna är det precis tvärt emot, upplevelsen av stress och alla övriga psykosociala besvär är betydligt lägre än i riket.

Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det finns en tendens till att en större andel väljer att hoppa över måltider, främst frukost. Det kan i förlängningen såväl leda till nedsatt koncentrationsförmåga som försämrad hälsa genom olika typer av besvär som huvudvärk eller magont och dessutom försämrad prestationsförmågan. Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det är fler Åk 8 ungdomar i Emmaboda som väljer att hoppa över frukost, lunch och middag jämfört med riket medan det för Åk 2 är fler som väljer att hoppa över frukost och middag, men några färre som hoppar över lunch, jämfört med riket.

Sex av tio ungdomar i Emmaboda tränar så att de är andfådda flera gånger i veckan, vilket motsvarar riksgenomsnittet.

Konsumtionen av starka alkoholhaltiga drycker är relativt högt för Åk 8 eleverna i Emmaboda jämfört med riket. För Åk 2 är konsumtionen av snus, tobak och alkohol stort sett detsamma som riksgenomsnittet, förutom att några flera dricker starksprit. Bland de ungdomar som konsumerar alkohol är det vanligaste sättet att få tag på det genom kompisar/kompisars syskon eller genom partnern. Konsumtion av droger är för Åk 8 lite lägre än för riket och för Åk 2 används droger i högre utsträckning än tidigare och har nu kommit på en lite högre nivå än rikets.

Arbete

Emmabodas Åk 8 ungdomar etablerar sig på arbetsmarknaden i lägre utsträckning än ungdomarna i riket genom sommarjobb och extrajobb, medan fler Åk 2 ungdomar etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden genom sommarjobb jämfört med ungdomar i övriga riket. Andelen gymnasieungdomar med extrajobb i Emmaboda har ökat sedan 2012 och ligger nu i paritet med riket, det vill säga cirka en fjärdedel av alla ungdomarna. Bland ungdomar som sommarjobbat var det vanligaste sättet att få jobbet genom egna sociala nätverket.

Framtid

Det är betydligt fler grundskoleungdomar som vill läsa vidare efter grundskolan i en annan kommun än i Emmaboda.

Över hälften av Åk 2 ungdomarna tror de kommer flytta ifrån kommunen, vilket är en större andel än riksgenomsnittet. Den vanligaste aktiviteten efter gymnasiet är i fallande ordning; att gå vidare till högre studier inom Sverige eller börja arbeta inom kommunen eller i en närliggande kommun eller att resa.

För grundskoleeleverna är arbete, studier, fritidsintressen samt att komma närmare en stor stad de vanligaste orsakerna till flytt från kommunen. De viktigaste skälen för gymnasieeleverna för att flytta är; studier och arbete samt önskan att komma närmare en större stad.

Enligt ungdomarna är det bästa med kommunen närheten till familj och släkt, kompisar eller flickvän/pojkvän/partner.

Avslutningsvis ser ungdomarna i Emmaboda positivt på framtiden, precis som ungdomarna i riket. Drygt åtta av tio grundskoleungdomar i Emmaboda ser positivt på framtiden och drygt nio av tio gymnasieungdomar gör detsamma.

Referenser

Prop. 2004/05:2, ”Makt att bestämma – rätt till välfärd”, 2004.

Prop. 2013/14:191, ”Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande”, 2013.

SOU 2006:77, ”Ungdomar, stress och psykisk ohälsa – analyser och förslag till åtgärder”. Statens offentliga utredningar, 2006.

Ungdomsstyrelsen, (2007) ”Ungdomar, fritid & hälsa – en forskningsöversikt om fritidens skydds- och riskfaktorer”, Nr. 2007:13, ungdomsstyrelsens skrifter. Fritzes tryckeri, EISBN-978-91-89050-99-0.

Westring, M., (2012) ”Resultat och analys av enkätundersökning årskurs 8”, Lupp rapport 2012, Oskarshamns kommun, 2012.

Wågman, T., (2009) ”Det som gäller ungdomars framtid”, Lupp rapport 2009, Mörbylånga kommun, 2009.

Wågman, T., (2011) ”Lyssna mer på ungdomarna. Gör inte bara undersökningen, utan gå ut och prata med oss!”, Lupp rapport 2011, Skövde kommun, 2011.

Internet

Folkhälsomyndigheten, 2016-02-26. Barn och ungas hälsa och Psykisk ohälsa vanligare bland elever som är stressade (Pub. 2016-02-18)

www.folkhalsomyndigheten.se

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhälles frågor, 2016-02-12

www.mucf.se (under fliken Sveriges ungdomspolitik)

Rädda barnen 2016-02-16

www.raddabarnen.se

Skolverket, 2016-05-25

www.skolverket.se

United Nations International Children Emergency Fund (United Nations Children's Fund) Unicef, 2016-02-26

www.unicef.se

Appendix A – tabeller, Åk 8

Tabell A:1: Fritiden

B 1 – Hur mycket tycker du det finns att göra på fritiden? (våldigt mycket/ganska mycket, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	78	78	61	74	71	74

Tabell A:2: Nöjdhet

A 10 – Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande? (mycket nöjd/ganska nöjd, %) ³⁸	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolan	-	94	64	-	76	84
Kompisar	-	96	90	-	88	93
Familjen	-	94	93	-	86	93
Dina pengar	-	89	83	-	72	86
Fritiden	-	-	86	-	-	90
Livet som helhet	-	93	80	-	83	88

Tabell A:3: Möjlighet och kostnader för fritidsaktiviteter

B 2 – Hur stämmer dessa påståenden in på dig? (stämmer helt/stämmer delvis, %) ³⁹	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Det finns saker att göra, men inget som intresserar mig	-	-	66	-	-	62
Det finns saker att göra, men min familj säger nej	-	-	31	-	-	26
Det finns saker att göra, men jag kan inte ta mig dit	-	-	40	-	-	37
Det finns saker att göra, men det kostar för mycket	-	-	44	-	-	38

Tabell A:4: Medlemskap i föreningar

B 6 – Är du medlem i någon förening? (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	65	50	-	65	63

³⁸ 2012 har frågan fem svarsalternativ, men 2015 fyra stycken då ”varken eller” tas bort. Det finns goda skäl att anta att denna förändring har påverkat svarsfördelningen i positivt hänseende, men det behöver kontrolleras mot övriga kommuner.

³⁹ Stämmer delvis utgör cirka 4/5-delar av värdet.

Tabell A:5: Orättvist behandlad

E 4 – Har du de senaste sex månaderna blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt? (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	22	52	-	35	37

Tabell A:6: Alkohol-, tobaks-, och drogvanor

F 6 – Hur ofta brukar du? (sällan/aldrig, %) ⁴⁰	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Röka cigaretter	93	92	91	83	92	92
Snusa	95	96	88	91	95	95
Dricka folköl	82	95	86	83	94	94
Dricka starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit	80	92	81	75	90	90

Tabell A:7: Konsumtion av alkohol

F 7 – Får du dricka alkohol för dina föräldrar? (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	2	4	7	8	5	4

Tabell A:8: Användning av droger

F 8 – Har du någon gång använt narkotika? (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	1	3	-	4	4

Tabell A:9: Planer för fortsatta studier efter grundskolan

H 2 – Tror du att du kommer läsa vidare efter grundskolan?	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, studieförberedande program	-	-	28	-	-	34
Ja, yrkesförberedande program	-	-	12	-	-	15
Ja, men är osäker på programinriktning	-	-	41	-	-	33
Nej, det tror jag inte	-	-	3	-	-	2
Vet inte	-	-	16	-	-	16

⁴⁰ 2012 motsvarar svarsalternativen aldrig/någon gång per år och 2009 aldrig/en gång om året eller mer sällan.

Tabell A:10: Anledning till flytt

H 3b – Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen? ⁴¹	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Arbete	41	30	31	41	43	46
Studier	35	32	26	32	42	45
Mina fritidsintressen	-	7	8	-	19	30
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	35	8	7	27	15	14
Familj och släkt	-	0	6	-	5	9
Bostadssituationen i kommunen	-	3	4	-	3	4
Vill ha närmare till naturen	-	-	1	-	-	3
Vill ha närmare till större ort/stad	-	-	19	-	-	29
Här kan jag inte vara den jag är	-	-	7	-	-	9
Vet inte	13	8	8	8	2	3
Annan orsak	1	4	0	8	9	12

Tabell A:11: Det bästa med kommunen

H 4 – Vad tycker du är det bästa med att bo i din kommun? ⁴²	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Möjligheten till arbete	-	-	4	-	-	14
Möjligheten till fortsatta studier	-	-	6	-	-	17
Mina fritidsintressen	-	-	18	-	-	32
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	-	-	28	-	-	44
Familj och släkt	-	-	32	-	-	48
Bostadssituationen i kommunen	-	-	3	-	-	3
Närheten till naturen	-	-	17	-	-	20
Närheten till större ort/stad	-	-	4	-	-	9
Bra miljö för barn att växa upp i	-	-	10	-	-	20
Här kan jag vara den jag är	-	-	7	-	-	11
Vet inte	-	-	26	-	-	14
Annan orsak	-	-	0	-	-	3

Tabell A:12: Giftermål

H 5 – Får du gifta dig med vem du vill? ⁴³	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, jag får gifta mig med vem jag vill	-	89	85	-	84	84
Ja, men bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min familj	-	2	0	-	3	4
Ja, men bara om personen är av ett annat kön än mig	-	-	1	-	-	3
Nej	-	0	0	-	2	1
Vet inte	-	10	7	-	11	8

⁴¹ 2015 kan man ange max tre svarsalternativ istället för två. Och svarsalternativen förändras kontinuerligt. Omöjligt att jämföra över tid och därmed onödigt med tabell. Fokusera på att det är jobb och studier som är det mest centrala.

⁴² Man kan ange tre svarsalternativ vilket gör att totalen överstiger 100 procent.

⁴³ Frågan är omformulerad 2015 (inkluderade tidigare sambo också) samt har ett nytt svarsalternativ.

Appendix AII – Tabeller, Åk 2

Tabell AII:1: Fritiden

B 1 – Hur mycket tycker du det finns att göra på fritiden?(väldigt mycket/ganska mycket, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	65	59	61	82	60	61

Tabell AII:2: Nöjdhet

A 10 – Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande?(mycket nöjd/ganska nöjd, %) ⁴⁴	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolan	-	73	90	-	73	85
Kompisar	-	91	95	-	86	92
Familjen	-	89	95	-	83	92
Dina pengar	-	67	80	-	55	75
Fritiden	-	-	90	-	-	86
Livet som helhet	-	85	90	-	80	86

Tabell AII:3: Möjlighet och kostnader för fritidsaktiviteter

B 2 – Hur stämmer dessa påståenden in på dig? (stämmer helt/stämmer delvis, %) ⁴⁵	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Det finns saker att göra, men inget som intresserar mig	-	-	67	-	-	64
Det finns saker att göra, men min familj säger nej	-	-	8	-	-	10
Det finns saker att göra, men jag kan inte ta mig dit	-	-	50	-	-	43
Det finns saker att göra, men det kostar för mycket	-	-	36	-	-	47

Tabell AII:4: Medlemskap i föreningar

B 6 – Är du medlem i någon förening? (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	-	50	-	53	54

⁴⁴ 2012 har frågan fem svarsalternativ, men 2015 fyra stycken då ”varken eller” tas bort. Det finns goda skäl att anta att denna förändring har påverkat svarsfördelningen i positivt hänseende, men det behöver kontrolleras mot övriga kommuner.

⁴⁵ Stämmer delvis utgör cirka 4/5-delar av värdet.

Tabell AII:5: Orättvist behandlad

E 4 – Har du de senaste sex månaderna blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt? (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	37	32	-	33	37

Tabell AII:6: Alkohol-, tobaks-, och drogvanor

F 6 – Hur ofta brukar du? (sällan/aldrig, %) ⁴⁶	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Röka cigaretter	69	55	79	64	62	76
Snusa	79	63	80	76	77	84
Dricka folköl	68	83	83	65	66	82
Dricka starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit	19	23	42	26	28	51

Tabell AII:7: Konsumtion av alkohol

F 7 – Får du dricka alkohol för dina föräldrar? (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	59	36	37	52	42	35

Tabell AII:8: Användning av droger

F 8 – Har du någon gång använt narkotika? (ja, %)	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	9	16	-	11	11

Tabell AII:9: Planer för fortsatta studier efter gymnasiet

H 2 – Tror du att du kommer läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, på universitet/högskola	-	-	61	30	25	59
Nej, jag kommer inte att läsa vidare	-	-	13	60	55	17
Vet inte	-	-	21	10	14	24

⁴⁶ 2012 motsvarar svarsalternativen aldrig/någon gång per år och 2009 aldrig/en gång om året eller mer sällan

Tabell AII:10: Anledning till flytt

H 3b – Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen? ⁴⁷	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Arbete	40	29	46	50	28	44
Studier	58	35	65	35	27	51
Mina fritidsintressen	-	6	8	-	6	17
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	81	11	5	22	7	14
Familj och släkt	-	6	3	-	2	5
Bostadssituationen i kommunen	-	0	5	-	2	4
Vill ha närmare till naturen	-	-	0	-	-	2
Vill ha närmare till större ort/stad	-	-	13	-	-	26
Här kan jag inte vara den jag är	-	-	3	-	-	7
Vet inte	-	2	0	-	1	4

Tabell AII:11: Det bästa med kommunen

H 4 – Vad tycker du är det bästa med att bo i din kommun? ⁴⁸	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Möjligheten till arbete	-	20	15	-	11	15
Möjligheten till fortsatta studier	-	11	13	-	12	9
Mina fritidsintressen	-	4	10	-	-	22
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	-	15	39	-	26	46
Familj och släkt	-	38	36	-	47	52
Bostadssituationen i kommunen	-	2	0	-	3	4
Närheten till naturen	-	13	13	-	-	22
Närheten till större ort/stad	-	2	10	-	-	7
Bra miljö för barn att växa upp i	-	9	20	-	7	21
Här kan jag vara den jag är	-	-	18	-	-	9
Vet inte	-	26	23	-	19	11
Annan orsak	-	9	0	-	7	3

Tabell AII:12: Giftermål

H 5 – Får du gifta dig med vem du vill? ⁴⁹	EMMABODA			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, jag får gifta mig med vem jag vill	-	95	85	-	91	91
Ja, men bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min familj	-	2	5	-	3	3
Ja, men bara om personen är av ett annat kön än mig	-	-	3	-	-	2
Nej	-	2	0	-	2	1
Vet inte	-	2	3	-	5	3

⁴⁷ 2015 kan man ange max tre svarsalternativ istället för två. Och svarsalternativen förändras kontinuerligt. Omöjligt att jämföra över tid och därmed onödigt med tabell. Fokusera på att det är jobb och studier som är det mest centrala.

⁴⁸ Man kan ange tre svarsalternativ vilket gör att totalen överstiger 100%.

⁴⁹ Frågan är omformulerad 2015 (inkluderade tidigare sambo också) samt har ett nytt svarsalternativ.

